

บรรณานุกรม

มนู วงศ์ยุติธรรม และคณะ	ขอบข่ายและแนวเคราะห์ของรัฐศาสตร์, rongpimpheneator พับลิคเคชั่น, 2524
สมศักดิ์ เกียรติแก้ว	ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐศาสตร์, rongpimphmitrana การพิมพ์, 2525
สุรพล ราชภัณฑารักษ์ และวิทยา นาภาศิริกุลกิจ	พระราชการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์, rongpimphmawithyalaiy รามคำแหง, 2521
นรนิติ เศรษฐบุตร	กองทัพไทยในฐานะสถาบันทางการเมือง, ศูนย์วิจัย คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530
สำนักงานเลขานุการสภาพัฒนาราชภูมิ	สมาชิกสภาพัฒนาราชภูมิ พ.ศ. 2475 – 2535, กองการพิมพ์ สำนักงานเลขานุการ สภาพัฒนาราชภูมิ, 2537
เสถียร จันทิมาชร	กองทัพบกกับประเทศไทย, rongpimpitakane, 2526 พระราชบัญญัติพระราชการเมือง พ.ศ. 2534

แนวการวิเคราะห์เชิงพฤติกรรม

พดท.อดิศร ประสงค์พร
ว่าที่ เรืออากาศตรี พหล เทียมเมฆ
ว่าที่เรือตรี ขจิต ประดิษฐ์สิน

คำนำ

การศึกษาเรื่องนี้ จะช่วยให้เราทราบถึงลักษณะนิสัยของมนุษย์ซึ่งประกอบด้วย ความเชื่อ ค่านิยม และบุคลิกภาพ นอกจากนี้ ยังมีสิ่งกำหนดพฤติกรรมและกระตุ้นพฤติกรรมอีกจำนวนหนึ่ง เช่นทัศนคติ รวมทั้งสถานการณ์ต่างๆ จึงเห็นได้ว่า สิ่งที่จะมากำหนดพฤติกรรมมีอยู่มากมาย หากนำมาปรับเข้ากับการวิเคราะห์ทางการเมืองโดยใช้หลักทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเรียกว่า Behavioral Approach เพื่อที่จะทำการวิเคราะห์ โดยมองภาพทางการเมืองจะช่วยให้เราสามารถเข้าใจเรื่องแนวทางการเมืองได้อย่างแท้จริง

แนวการวิเคราะห์เกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมือง คือการนำเอาความรู้ทางด้านรัฐศาสตร์และจิตวิทยามาสมมผสาน ช่วยให้การอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ถูกต้องแม่นยำยิ่งขึ้น เพื่อที่จะได้ทราบถึงผลประโยชน์ของแนวการวิเคราะห์เชิงพฤติกรรม ข้อจำกัดของแนวการวิเคราะห์ การนำเอาแนวความคิด การศึกษาเชิงพฤติกรรมมาใช้ในการอภิปรายและการเมืองไทย ฯลฯ ซึ่งเชื่อว่าจะช่วยให้เราสามารถเข้าใจเรื่องแนวทางการเมืองที่เกิดขึ้นได้ประจําไม่มากก็น้อย

สิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์

สิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์แยกออกเป็น 2 ส่วนคือ

1. ลักษณะนิสัยของมนุษย์
2. สิ่งที่ไม่เกี่ยวกับลักษณะนิสัยของมนุษย์

โดยเฉพาะลักษณะนิสัยของมนุษย์จะมีลักษณะ 3 ประการ คือความเชื่อ ค่านิยม และบุคลิกภาพ นอกจากนั้นยังมีสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมอีก เช่น สิ่งกระตุ้นพฤติกรรม และความเข้มข้นจากสิ่งกระตุ้นพฤติกรรม ทัศนคติ สถานการณ์

จึงเห็นได้ว่า ในกรณีของมนุษย์มีพฤติกรรมซึ่งจะเอื้อชักจานมากมายรวมทั้ง สิ่งที่กำหนดพฤติกรรมต่าง ๆ ในกรณีเช่นนี้ หากนำมาปรับเข้ากับทางการเมืองและศึกษาโดยทำการวิเคราะห์เชิงพฤติกรรม จะทำให้ทราบถึงว่าพฤติกรรมของมนุษย์ในวิถีของทางการเมือง โดยใช้หลักทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเรียกว่า BEHAVIORAL APPROACH เพื่อที่จะทำการวิเคราะห์โดยมองสภาพการเมืองให้เข้าใจในทางการเมืองอย่างแท้จริง

พฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม มีหลายรูปแบบ เช่นการเปรียบเทียบสถาบัน นิติบัญญัติ บริหารและดุลการ จึงได้มีการมองการเมืองในลักษณะของวิทยาศาสตร์โดยนำ พฤติกรรมของมนุษย์มาวิเคราะห์

ฉะนั้น ในการศึกษาแนวพฤติกรรมจะต้องใช้หลักจิตวิทยาสังคม (SOCIAL PSYCHOLOGY) สังคมวิทยา (SOCIOLOGY) และมนุษยวิทยา (ANTHROPOLOGY) เข้าช่วย นอกจากนี้ยังต้องมีการเรียนรู้ทางด้านสถิติเพื่อการจัดสรรวัสดุ รวมทั้งการทดสอบ ความสัมพันธ์ในด้านการคำนวณ ทั้งนี้เพื่อที่จะได้ทราบถึงพฤติกรรมศาสตร์ หรือกล่าวโดยสั้น ๆ ของแนววิเคราะห์เกี่ยวกับพฤติกรรมการเมือง คือการนำเอาความรู้ทางด้านรัฐศาสตร์และ จิตวิทยามาผสานช่วยกันอธิบายถึง พฤติกรรมทางการเมืองของมนุษย์

แนววิเคราะห์เกี่ยวกับพฤติกรรมการเมือง คือ การนำเอาความรู้ทางด้าน รัฐศาสตร์และจิตวิทยามาสมผسانช่วยกันอธิบายถึงพฤติกรรมทางการเมืองของมนุษย์ เพื่อที่จะได้ทราบถึงประโยชน์ที่ได้จากการนำแนวทางการศึกษาวิเคราะห์เชิงพฤติกรรมศาสตร์ ข้อจำกัดของ แนวศึกษาเชิงพฤติกรรมศาสตร์ การนำแนวความคิดมาใช้ การนำแนวทางศึกษาพฤติกรรมศาสตร์มาใช้ในการอธิบายการเมืองไทย ฯลฯ เพื่อจะได้ทราบในแนวความคิดที่จะได้เสนอต่อไป

สิ่งกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์นี้ผู้เขียนจะขอแยกเป็น 2 ส่วนคือ

1. ลักษณะนิสัยของมนุษย์
2. สิ่งที่ไม่เกี่ยวกับลักษณะนิสัยของมนุษย์ จะได้จำแนกออกไปโดยละเอียดว่าหมายถึงอะไร

1. ลักษณะนิสัยของมนุษย์

คำว่าลักษณะนิสัยคงไม่ยากเกินไปนัก เพราะคนส่วนมากก็ใช้คำนี้อยู่แล้ว ซึ่งก็อาจจะมีความหมายเพียงกันไปบ้าง เช่น เราอาจจะเข้าใจันที่ว่าคำวานิสัยซึ่งไม่โลนิสัยในน้อยนิสัยข้อayanนหมายถึงอะไร

ลักษณะนิสัยจะหมายถึงสิ่ง 3 ประการนี้คือ ความเชื่อ ค่านิยมและบุคลิกภาพ
ก. ความเชื่อ

ความเชื่อหมายถึงสิ่งที่บุคคลคิดว่า การกระทำบางอย่างหรือปรากฏการณ์บางอย่างหรือสิ่งของบางอย่าง หรือคุณสมบัติของสิ่งของบุคคลบางอย่าง มีอยู่จริงหรือเกิดขึ้นจริง ๆ กล่าวโดยสรุปคือการที่บุคคลหนึ่งคิดถึงอะไรก็ได้ในแง่ของข้อเท็จจริง คือเขาก็คิดว่าข้อเท็จจริงมันเป็นเช่นนั้น ซึ่งความคิดของเขาก็อันเนื่องมาจากต้องตามความเป็นจริงก็ได้แต่ถ้าเขาก็คิดว่าความจริงเป็นเช่นนั้นแล้วนั่นก็คือความเชื่อของเขาก็

ยกตัวอย่างเช่น คนสมัยโบราณคิดว่าโลกของเรานี้มีลักษณะแบบ ความคิดอันนี้คือความเชื่อของคนโบราณ ซึ่งเมื่อความรู้ของมนุษย์ได้ก้าวหน้าไปมากได้มีข้อพิสูจน์หลายอย่าง ซึ่งให้เห็นว่าโลกเรานี้กลม ซึ่งหมายความว่าข้อเท็จจริงไม่ได้เป็นดังที่คนโบราณคิดแต่เมื่อพากษาคิดว่าเป็นเช่นนั้นแล้วนั่นก็คือความเชื่อของเขาก็จะเห็นว่าคนในโลกในยุคปัจจุบันนี้ส่วนใหญ่คิดว่าโลกเรานี้กลม แต่ก็คงยังมีอีกเป็นจำนวนไม่น้อยที่ขาดการศึกษาอาจจะยังคิดว่าโลกเรานี้แบบ

การได้มา

ความเชื่ออาจจะได้มาโดยการเห็น "ได้สัมผัส" "ได้ยินกับหูหรือได้รับคำบอกเล่า" จากข้อเขียนสิ่งต่อไปนี้ รวมทั้งการคิดขึ้นมาเอง

เราเชื่อว่าเครื่องบิน ๆ ได้ เพราะเราเห็น เราเชื่อว่าไฟร้อน เพราะเราเข้าไปใกล้ ๆ มันก็ทำให้ผิวหนังหรือมือที่เข้าไปใกล้ร้อน สักครู่ เราเชื่อว่าคนขึ้นไปเหยียบดวงจันทร์ เพราะได้ดูโทรทัศน์ เราเชื่อว่าอาหารกับอิสราเอลรบกัน เพราะเราอ่านจากหนังสือ เราเชื่อว่าคนอเมริกันมีมาตรฐานการครองชีพสูง เพราะเพื่อนเรารีบไปอเมริกาเล่าให้ฟัง

ความเชื่อได้มาง่ายและอาจจะเปลี่ยนได้ง่าย เราอาจจะเชื่อว่าคนอเมริกันนั้นใจคอดีอ่อนแอก่อนแต่เราอ่านจากหนังสือซึ่งเขียนว่าคนอเมริกันใจดีโดยอ่อนแอก่อนแล้ว แต่ถ้ามีเพื่อนเราได้ไปอเมริกาและกลับมาเล่าให้เราฟังว่าคนอเมริกันเห็นแก่ตัวพร้อมกับยกตัวอย่างให้เราดูด้วย เราอาจจะเปลี่ยนความเชื่อที่เรามีต่อคนอเมริกันเสียใหม่

ค่านิยม (Value)

ค่านิยมก็เป็นสิ่งกำหนดพฤติกรรมที่สำคัญ ๆ Klyde Kluckhon ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า ค่านิยม (value) ไว้ว่า¹

ค่านิยมคือแนวความคิดทั้งที่เห็นได้เด่นชัดและไม่เด่นชัด ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษของบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มบุคคลหนึ่งเกี่ยวกับว่าอะไรเป็นสิ่งที่ดี ซึ่งเป็นความคิดที่มีอิทธิพลให้บุคคลเลือกกระทำการอันใดอันหนึ่งจากวิชาการที่มีอยู่หลาย ๆ วิชี หรือเลือกเป้าหมายอันใดอันหนึ่งจากหลาย ๆ อันที่มีอยู่

Neil J.Smelser ให้คำจำกัดความของคำว่าค่านิยมคล้าย ๆ กับ Clyde Kluckhon โดย Neil J. Smelser ให้คำจำกัดความว่า²

ค่านิยมนั้นเป็นสิ่งที่บุคคลพยายามอ้างกว้าง ๆ ว่าจุดมุ่งหมายอะไรบ้างในชีวิต เป็นสิ่งที่นำพาคนมาใช้ชีวิต ค่านิยมจึงเป็นเครื่องชี้แนวปฏิบัติอย่างกว้าง ๆ ให้แก่บุคคล

ซึ่งพอจะสรุปได้ว่าค่านิยมนั้นอาจหมายถึงการคำนึง แนวประพฤติปฏิบัติ ว่าอะไรควรหรือไม่ควร เช่นควรเป็นคนซื่อสัตย์ ทำอะไรก็ต้องทำด้วยความซื่อสัตย์หรืออาจหมายถึง จุดหมายของชีวิต เช่น คนควรจะหาความสุขทางใจให้มากกว่าสะสมความรำรวยในทางวัตถุใน คิดว่าความสุขทางใจสำคัญว่าการมีวัตถุต่าง ๆ มาก ๆ

ลักษณะที่สำคัญอันหนึ่งของค่านิยมคือ เป็นลักษณะของความคิดที่ไม่จำเพาะเจาะจงสมมตินาย ก. เช่นว่าความกตัญญูรักคุณคนเป็นของดี ก็หมายความว่าความกตัญญูรักคุณเป็นค่านิยมประการหนึ่งของนาย ก. ซึ่งความกตัญญูในที่นี้หมายถึงความกตัญญูต่อบิดา มารดา ครู อาจารย์ นายจ้าง ผู้อุปการะคุณคนอื่น ๆ ซึ่งลักษณะอันกว้าง ๆ ของค่านิยมนี้จะเป็นสิ่งสำคัญที่เป็นความแตกต่างระหว่างค่านิยมกับทัศนคติที่จะได้กล่าวถึงต่อไป

ค่านิยมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมอย่างไรนั้นผู้อ่านคงพอเห็นได้แล้ว ถ้าจะยกตัวอย่างให้ดูอย่างชัดเจนก็ เช่นเปรียบเทียบกันระหว่างคนที่คิดว่าความซื่อสัตย์เป็นสิ่งที่ดีกับคนที่คิดว่าความซื่อสัตย์ไม่มีความสำคัญอะไร คนแรกนั้นจะทำอะไรก็จะต้องระมัดระวังที่จะรักษาความซื่อสัตย์เอาไว้ถ้าเป็นหมอก็จะไม่หลอกເเงินคนไป ถ้าเป็นนายช่างก็จะทำงานเต็มฝีมือ ถ้าเป็นพ่อค้าคงไม่ตั้มถุงค้าซึ่งจะเป็นลักษณะที่ตรงกันข้ามกับคนที่ไม่คิดว่าความซื่อสัตย์เป็นสิ่ง

ที่ดี เพาะฉะนั้น เขาจึงจะไม่ซื่อสัตย์เมื่อโอกาสเปิดช่องให้ ถ้าเป็นหมอก็อาจจะหลอกเงินคนไป ถ้าเป็นช่างก็อาจจะทำงานแบบขอไปที่ถ้าเป็นพ่อค้าก็คงหาทางโงงลูกค้าอยู่รำไร

การได้มา

ค่านิยมนั้นอาจได้มาโดยการอ่านคำบอกเล่าหรือคิดขึ้นมาเอง ยกตัวอย่างเช่นผู้ที่ได้อ่านปรัชญาของศาสนาพุทธก็จะเห็นว่าวัดถูไม่สำคัญเท่าความสงบทางจิตใจเขามีเมื่อเห็นความสำคัญของวัดถูมากันนัก คือไม่ให้ค่านิยมแก่วัดถูอีกต่อไป หรือค่านิยมอาจจะเกิดจากการคิดเอง เช่นพระพุทธเจ้าของเรารูป เป็นต้น ที่ทรงบำเพ็ญเพียรเพื่อแสวงหาว่าอะไรคือเหตุแห่งความทุกข์และจะดับทุกข์ได้อย่างไร ในที่สุดพระพุทธองค์ก็ทรงค้นพบว่าความโกรธ โลภ หลง เป็นปัจจัยแห่งความทุกข์ จึงได้สั่งสอนเทศนาให้เห็นว่ามนุษย์ควรจะพยายามทำจิตใจให้สงบ ไม่ยึดมั่นกีอิมมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่งของเที่ยงแท้ ถ้าจะกล่าวโดยย่อคือ พระพุทธเจ้าคิดว่าความสงบในทางจิตใจคือความสุขหรืออภินันยหนึ่งพระพุทธองค์ให้ค่านิยมแก่ความสงบในทางจิตใจ มากกว่าความมั่นคง ลาภ ยศ อำนาจและค่านิยมอันนี้พระองค์ทรงคิดขึ้นด้วยตนเอง

จึงพอสรุปได้ว่า ค่านิยมนั้นอาจจะได้มาโดยการถ่ายทอดจากผู้อื่นจะได้คำบอกเล่าหนังสือก็ได้ หรืออาจจะได้มาโดยการคิดขึ้นมาเอง

บุคลิกภาพ (Personality)

บุคลิกภาพในที่นี้เป็นอีกส่วนหนึ่งของลักษณะนิสัย นอกเหนือไปจากความเชื่อ และค่านิยม ซึ่งได้กล่าวแล้ว

บุคลิกภาพในที่นี้ไม่ได้มีความหมายดังที่คุณทั่ว ๆ ไปใช้กันอยู่ คนธรรมดาก็ทั่วไปมักจะนึกถึงบุคลิกภาพในแง่ของลักษณะหน้าตา การแต่งกาย วิธีการพูด วิธีการวางตัวในที่ต่าง ๆ เพราะฉะนั้นคนที่บุคลิกภาพเดี๋มักจะหมายความถึงบุคคลที่รู้ปร่างหน้าตาดี วางตัวเหมาะสมกับกาลเทศะพูดจาฉลาดไม่เครอะเป็น และคนที่บุคลิกภาพไม่ดีก็หมายความถึงบุคคลที่รู้ปร่างหน้าตาไม่ดี วางตัวไม่เหมาะสมกับกาลเทศะ พูดจาไม่ฉลาดลง ๆ เงิน ๆ

Robert Lundin ได้ให้คำจำกัดความของคำว่าบุคลิกภาพว่า⁵ คือเครื่องมือในการกำหนดพฤติกรรมที่มีลักษณะเด่น หลาย ๆ ประการซึ่งบุคคลได้มาภายใต้สถานการณ์พิเศษ (Organization of Unique behavior equipment an individual has acquired under the special condition) สำหรับ Raymon Cattel ได้ให้คำจำกัดความว่าบุคลิกภาพคือสิ่งที่บอกว่าบุคคลคนหนึ่งจะทำอะไร ถ้าเขายื่นสถานการณ์หนึ่ง (Personality is that which tells what a man will do placed in a given situation)⁶

Gordon Allport ได้ให้คำจำกัดความว่าบุคลิกภาพว่าคือระบบต่าง ๆ ทางกายและใจเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้และเป็นเครื่องกำหนดด้านเป็นลักษณะเฉพาะตัวของเขาระบบทั่วไปที่เข้ากับสภาพแวดล้อมรอบตัวเขาย่างไร

(Personality is that dynamic organization within the individual of those psychophysical systems that determine his unique adjustments to his environments)⁷

จากคำจำกัดความทั้ง 3 อันข้างบนนี้นั้นพอจะสรุปได้ว่าบุคลิกภาพคือสิ่งที่บอกว่าบุคลจะปฏิบัติอย่างไรในสถานการณ์หนึ่ง ๆ หมายความว่าถ้าสถานการณ์อย่างเดียวกันแล้วคน 2 คน มีพฤติกรรมต่างกัน เราก็อาจจะอธิบายได้ว่าคงเป็นเพราะเขามีบุคลิกภาพที่ต่างกัน และคนๆ เดียวกันถ้าอยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ที่ต่างกันก็ควรจะมีพฤติกรรมต่างกันออกไป

การได้มา

ความเชื่ออาจจะได้มาโดยการเห็น ได้سمั้ผัส ได้ยินกับหูหรือได้รับคำบอกเล่าอ่านจากข้อเขียน สิ่งตีพิมพ์ รวมทั้งการคิดขึ้นเอง

ค่านิยมนั้นก็ได้มาจากการอ่านคำบอกเล่าหรือคิดขึ้นมาเอง

ทั้งความเชื่อและค่านิยมนี้อาจจะได้มาง่ายและเสียไปก็ง่าย

แต่บุคลิกภาพของบุคคลนั้นจะไม่ได้มาโดยการบอกเล่า การคิดขึ้นมาเองหรือการอ่านและเป็นสิ่งที่ได้มายากและเสียไปยาก

การที่จะอธิบายว่าบุคลิกภาพได้มาอย่างไรนั้นจะต้องอาศัยทฤษฎีในทางวิชาจิตวิทยา ทฤษฎีหนึ่งคือทฤษฎีแห่งการเรียนรู้ (Learning Theory) หลักของทฤษฎีนี้บ่งว่าคนหรือสัตว์ก็ตาม ถ้าพฤติกรรมใดนำมาซึ่งรางวัล (reward หรือ reinforcement) สัตว์หรือคนๆ นั้นก็จะมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมแบบนั้นอีกเมื่อมีโอกาส แต่ถ้าพฤติกรรมใดนำมาซึ่งการลงโทษ (Punishment) สัตว์หรือคน ๆ นั้นก็จะมีแนวโน้มที่จะไม่ทำเช่นนั้นอีกแม้มีโอกาส

ยกตัวอย่างเช่น การที่อาณาบริษัทไปใส่ไว้ในกรง และในกรงนั้นให้มีคนกระเดื่องไว้ด้านหนึ่งพอนกไปถูกคนกระเดื่องโดยบังเอญก็จะมีถ้าเขียวหล่อนออกมานี่ เม็ด ซึ่งเป็นสิ่งที่นกชอบแต่นกยังไม่รู้ว่าถ้าหล่อนมาเพราะอะไร เมื่อนกเดินไปเดินมานาน ๆ ในที่สุดก็จะรู้ว่าครั้งใดที่นกถูกคนกระเดื่องจะมีถ้าเขียวให้ลงอกมา เพราะฉะนั้น นกจะจิกคนกระเดื่องอยู่เสมอ นี่เป็นตัวอย่างง่าย ๆ ซึ่งให้เห็นว่าพฤติกรรมของนกคือจิกคนกระเดื่องและลงอกก็คือถ้าเขียว

อีกด้วยอย่างหนึ่งก็คือการจับเอาหนูไปใส่ไว้ในกรง ในกรงนั้นแบ่งเป็น 2 ห้อง แต่มีรูโดยไปมาถึงกันได้ ในห้องหนึ่งท้าสีขาวไว้ อีกห้องหนึ่งท้าสีดำ ในห้องที่ท้าสีดำนั้นจะต่อไฟฟ้าสำหรับซื้อต่อเอาไว้ เมื่อจับหนูไว้ใส่เข้าไปในตอนสีขาวหนูก็อาจจะยกขาไปสำรวจดูว่า ห้องที่มีสีดำนั้นมีอะไร พอดีนเจ้าไปก็ถูกไฟฟ้าช็อกสะตุ้งแต่ไม่ถึงตาย หนูก็จะโอดกลับไปอยู่ในห้องที่ท้าพื้นขาว เมื่อหนูอยู่ไปนาน ๆ ก็อาจจะลืมและเข้าไปในห้องสีดำอีกก็ได้ด้วยต้องได้ดูออกมากอยู่ในกรงสีขาวอีก เมื่อเป็นเช่นนี้สัก 2-3 ครั้งหนูก็จะรู้ว่าเข้าไปในห้องสีดำนั้นจะได้รับความเจ็บปวดจากการซื้อต่อของไฟฟ้า ในที่สุดหนูก็จะไม่เข้าไปในห้องที่ท้าพื้นสีดำอีก ที่หนูไม่เข้าไป เพราะเรียนรู้แล้วว่าการทำเช่นนั้นจะได้รับความเจ็บปวด

บุคลิกภาพ (Personality) นั้นได้รับการแบ่งเข้าไว้เป็นแบบ trait คือ พฤติกรรมใดก็ตามหลาย ๆ พฤติกรรมที่อาจจะรวมไว้เป็นพวกเดียวกันได้ แนวพฤติกรรมนั้นก็จะเป็นบุคลิกภาพแบบหนึ่งของคน ๆ หนึ่ง

ต่อไปจะกล่าวถึงสิ่งกำหนดพฤติกรรมอีกด้วย

1. สิ่งกระตุ้นพฤติกรรมและความเข้มข้นของสิ่งกระตุ้นพฤติกรรม
2. ทัศนคติ
3. สภาพการณ์

1. สิ่งกระตุ้นพฤติกรรม (Stimulus object) และความเข้มข้นของสิ่งกระตุ้นพฤติกรรม (Strength of Stimulus Object)

ลักษณะนิสัยของบุคคลคือ ความเชื่อ ค่านิยม บุคลิกภาพ นั้นมีอิทธิพลต่อ พฤติกรรมก็จริงอยู่แต่พฤติกรรมจะเกิดขึ้นยังไงได้ถ้าไม่มีสิ่งกระตุ้นพฤติกรรม สิ่งกระตุ้นพฤติกรรมนี้จะเป็นอะไรก็ได้ เช่น อาหาร เสียงปีน คำสาบประมาท หนังสือ ความทิว ถ้าเราเดินไปตามถนนได้ยินเสียงดังปัง เรายกจะหันไปทางที่มาของเสียงปีนนั้น เสียงปีนนั้นจึงเป็นสิ่งกระตุ้นพฤติกรรม (การเหลียวไปมอง) เมื่อเราเหลียวไปมองแล้วถ้าเห็นคนยืนอยู่และกำลังยกปีนเล็บมาทางเรา ๆ ก็อาจจะกระโดดต่อนรบ หรือวิ่งหนีโดยเร็ว ปีนและชายนั้นจึงเป็นสิ่งกระตุ้นพฤติกรรมที่ทำให้เราวิ่งหนี หรือกระโดดต่อนรบลงกับพื้น

สิ่งกระตุ้นพฤติกรรมนี้มีพลังหรือความเข้มข้น (Strength) ด้วยยกตัวอย่าง เช่นผู้หญิง 2 คน อาจทำให้ชายหนุ่มคนหนึ่งมีพฤติกรรมที่ต่างกันออกไป คือสมมติชายหนุ่ม คนหนึ่งเดินสวนกับหญิงสาวคนหนึ่ง ชายหนุ่มอาจเข้าเลืองมอง (หญิงสาวเป็นสิ่งกระตุ้นพฤติกรรมในกรณีนี้) แต่ไม่ถึงเหลียวหลังกลับไปดู แต่ถ้าชายหนุ่มคนเดียวกันนี้เดินสวนกับผู้หญิงอีกคนหนึ่งซึ่งมีความงามหยดย้อยและแต่งตัวสวยงามมองอย่างมาก many และ ชายหนุ่มผู้นั้นของ

เราก็อาจจะหันหลังกลับไปอีกเมื่อเดินสวนกันไปแล้วหญิงสาวทั้ง 2 คนต่างก็เป็นสิ่งกระตุ้นพฤติกรรม (Stimulus Object) ของชายหนุ่มเมื่อตนกันแต่พลังที่จะกระตุ้นพฤติกรรมของหญิงคนที่สอง มีมากกว่าจึงทำให้ชายหนุ่มมีพฤติกรรมมากขึ้น เมื่อพบหญิงคนที่สอง

ถ้าจะยกตัวอย่างให้ดูอีกประการหนึ่ง ก็จะเข้าใจคำว่าพลังของสิ่งกระตุ้นพฤติกรรมได้ง่ายเข้า สมมติมีคนมาจ้าง นาย ก. ให้ไปดีหัวนาย ข. ด้วยเงิน 500 บาท นาย ก. อาจไม่ไปแต่ถ้าจ้าง 50,000 บาท โอกาสที่นาย ก. จะไปก็มีมากขึ้น เงินที่จ้างก็คือ สิ่งกระตุ้นพฤติกรรม เพราะอาจทำให้ นาย ก. มีพฤติกรรมขึ้นมา จำนวนเงินที่ต่างกันนี้ คือพลังของสิ่งกำหนดพฤติกรรม

เพราะฉะนั้น เวลาเราคำนึงถึงสิ่งกระตุ้นพฤติกรรมแล้ว จะต้องคำนึงถึงพลังของสิ่งกระตุ้นพฤติกรรมไปด้วย เพราะมีความสำคัญมาก

ในเรื่องสิ่งกระตุ้นพฤติกรรมนี้ ขอเน้นด้วยว่าสิ่งกระตุ้นพฤติกรรมอย่างหนึ่งอาจมีพลังในการกระตุ้นพฤติกรรมไม่เท่ากันสำหรับคน 2 คน ยกตัวอย่างเช่นการจะจ้างคนไปดีหัวนาย ข. นั้นอาจจะจ้าง นาย ก. ได้ด้วยเงิน 5,000 บาท แต่เงิน 5,000 บาท นี้อาจจะจ้างนาย ค. ให้ดีหัวนาย ข. ไม่ได้ เพราะนาย ค. เห็นว่าน้อยไปดังนี้เป็นต้น

ถ้าจะยกตัวอย่างที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมือง ก็เช่นการที่รัฐบาลอนุญาตให้ขึ้นราคารถเมล์ บางคนอาจจะไม่โหมากจนไปเดินขบวนประท้วง แต่บางคนอาจจะไม่โหม และไม่ไปเดินขบวน หมายความว่าการขึ้นราคารถเมล์ (สิ่งกระตุ้นพฤติกรรม) มีพลังเพียงพอสำหรับทำให้บางคนประท้วง แต่ไม่มีพลังเพียงพอสำหรับทำให้อีกหลาย ๆ คนประท้วง

2. ทัศนคติ (Attitude)

คือการที่บุคคลคิดถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือคนใดคนหนึ่ง หรือการกระทำอันหนึ่งในทำนองที่ว่าดีหรือไม่ สมควรหรือไม่ เหมาะสมหรือไม่

เช่น เมื่อนาย ก. คิดว่ารัฐบาลควรสร้างรถไฟใต้ดิน ความคิดอันนี้คือทัศนคติของนาย ก.

เมื่อนาย ก. คิดว่าควรจะไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง นาย ข. หากกว่าจะไปลงคะแนนเสียงให้ นาย ค. นี่ก็เป็นอีกด้วยอย่างหนึ่งของทัศนคติของ นาย ก.

เมื่อนาย ก. คิดว่าเข้าครัวไปพั้งการปราศรัยเลือกตั้งมากกว่าการไปดูฟุตบอลนั้นก็เป็นอีกทัศนคติหนึ่งของ นาย ก. ซึ่งน้อยชาย นาย ก. อาจจะคิดตรงกันข้ามก็ได้ คือ อาจจะคิดว่าเข้าครัวไปดูฟุตบอลดีกว่าไปพั้งการปราศรัยเลือกตั้ง

ซึ่งจะเห็นได้ว่า ทัศนคตินั้นยังไม่ใช่พฤติกรรม เพราะพฤติกรรมยังไม่เกิดขึ้น แต่ว่าทัศนคติเป็นสิ่งที่มาก่อนพฤติกรรมและเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมด้วย อย่างเช่น ถ้า นาย ก. คิดว่า นาย ค. สมควรจะเป็นผู้แทนมากกว่า นาย ข. (เป็นทัศนคติเท่านั้น) เมื่อถึงวันเลือกตั้ง นาย ก. ไปเลือกตั้งก็คงไปเลือกนาย ค. การเลือกนาย ค. นั้นเป็นพฤติกรรมของนาย ก. แล้ว ซึ่งก็มีอิทธิพลมาจากการทัศนะของเขาระบุ

หรือเมื่อนาย ก. ตัดสินใจจะออกจากบ้าน ใจหนึ่งอยากดูฟุตบอล ใจหนึ่งอยากไปฟังการปราศรัยของนักการเมือง และในที่สุดก็คิดว่าการปราศรัยทางการเมืองดูจะน่าสนใจกว่า (ทัศนคติ) จึงได้เลือกเดินทางไปฟังคำปราศรัยทางการเมืองแทนที่จะไปดูฟุตบอล (เป็นพฤติกรรมแล้ว)

ทัศนคตินั้นจะเป็นลักษณะจำเพาะเจาะจงกว่าค่านิยมหรือบุคลิกภาพ เพราะค่านิยมเช่นค่านิยมที่มีต่อระบบประชาธิปไตย ต่อระบบคอมมิวนิสต์ ต่อความชื่อสัตย์ ต่อวัตถุ (Materialism) นั้น จะมีลักษณะกว้าง ๆ ไม่จำเพาะเจาะจงต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง คนใดคนหนึ่ง

บุคลิกภาพก็เช่นกัน คือจะเป็นลักษณะกว้าง ๆ เช่น บุคลิกภาพเหตุจารกรรม โน้มที่จะหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่นำมาซึ่งความอ้าย แนวโน้มที่จะพึงตัวเอง

3. สถานการณ์ (Situation)

สถานการณ์ หมายถึงสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นบุคคลและไม่ใช่บุคคล ซึ่งอยู่ในสภาพว่าที่บุคคลกำลังจะมีพฤติกรรม

ยกตัวอย่างก็ เช่นในบ้านของเราเอง ถ้าเราคิดว่าควรจะถอดเสื้อเพื่อเพริมันร้อน อบอ้าวเราก็ทำได้ แต่ถ้าเราเดินอยู่กลางถนน หรืออยู่ในห้องประชุม เราอยากรจะถอดเสื้อเพื่อเพริมันร้อนเราก็คงทำไม่ได้ เพราะสถานการณ์ เช่นนั้นไม่เหมาะสมที่เราจะถอดเสื้อ เพราะฉะนั้นสถานการณ์ที่เป็นสิ่งกำหนดพฤติกรรมที่สำคัญมาก

เวลาเราไปดูหนังก็ต้องไปเข้าคิวซึ่งตัวเหมือนกันหมด เพราะเขากำหนดไว้ว่า ใครจะซื้อตัวลักษณะต้องเข้าคิว ไม่ว่าลักษณะนิสัยของเราจะเป็นอย่างไรก็ต้องไปเข้าคิวเหมือนกันหมดแต่ถ้าสถานการณ์ปิดซองให้แล้วพฤติกรรมของคนก็อาจจะแตกต่างกันไปตามแต่นิสัยของเขานะ เช่น การที่คนหลายคนเข้าไปในร้านหนังสือร้านหนึ่ง ซึ่งถ้าคิดถึงสถานการณ์แล้วจะเห็นว่าเหมือนกัน ฉะนั้น การที่คนเลือกซื้อหนังสือคนละชนิดกัน เช่นคนหนึ่งซื้อหนังสือเกี่ยวกับกีฬา อีกคนอาจจะซื้อหนังสือเกี่ยวกับการเมือง ตั้งนี้เป็นต้น

จะสรุปได้ว่า พฤติกรรมของเราขึ้นกับ

1. ลักษณะนิสัย ซึ่งแบ่งเป็นความเชื่อ ค่านิยม และบุคลิกภาพ
2. สิ่งกระตุ้นพฤติกรรมและพลังของมัน

สรุป

สิ่งกำหนดพฤติกรรม ซึ่งไม่ใช่ลักษณะนิสัย คือ สิ่งกระตุ้นพฤติกรรมและพลังของมันทั้งหมดและสถานการณ์

เมื่อได้เห็นคำว่า พฤติกรรมของมนุษย์ มีความหมายลึกซึ้งเพียงใดแล้วมาของในด้าน จิตวิทยา ว่ามองเข่นไร ก่อนที่จะเข้าไปถึง BEHAVIORAL APPROACH แนวทางศึกษาเชิงพฤติกรรมศาสตร์

“จิตวิทยاسังคม เป็นที่กล่าวถึงการศึกษาพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลหนึ่ง อาทิเช่น การแสดงออกทางความคิด ความรู้สึก เจตคติ ฯลฯ ที่มีต่อบุคคลอื่นและสถานการณ์ ต่าง ๆ ในสังคมด้วยวิธีการที่มีระบบระเบียบโดยเฉพาะวิธีการทำงานวิทยาศาสตร์เพื่อเข้าใจและทำนายพฤติกรรมต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นต่อไปในอนาคตได้”

หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งอย่างง่ายว่า “จิตวิทยาสังคมคือ สิ่งที่กล่าวถึงปฏิกริยา トイตอบรระหว่างบุคคลกับบุคคล และบุคคลกับสิ่งแวดล้อมในสังคม”

ขอบเขตของจิตวิทยาสังคม

เนื่องจากจิตวิทยาสังคมกล่าวถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลในสังคม ดังนั้น จึงมีนักจิตวิทยาสังคมท่านหนึ่งชื่อ ลินด์เกรน (Lindgren; ค.ศ. 1973) ได้แบ่งขอบเขตของจิตวิทยาสังคมตามระดับของพฤติกรรมออกเป็น 3 ระดับดังนี้

1. พฤติกรรมระดับบุคคล (Individual behavior)

เป็นระดับที่ใช้ในการศึกษาพฤติกรรมของบุคคลหนึ่งที่แสดงต่ออีกบุคคลหนึ่งยังผลให้บุคคลนั้นต้องเปลี่ยนพฤติกรรมไปจากเดิม

ขอบเขตของการศึกษาพฤติกรรมระดับนี้ ได้แก่ การศึกษาเรื่องเจตคติ ความเชื่อความคิดเห็น เป็นรายบุคคล เป็นต้น

2. พฤติกรรมระหว่างบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป (Interpersonal behavior)

เป็นระดับที่ใช้ศึกษาพฤติกรรมของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปว่ามีการกระทำซึ้งกันและกัน และแสดงพฤติกรรมประภูมิให้เห็นในกรณีต่าง ๆ ได้แก่ การร่วมมือ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การขัดแย้ง การแตกความสามัคคี เป็นต้น

ก. วิธีการศึกษาพฤติกรรมตามธรรมชาติ

คือวิธีการที่ศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของบุคคล โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์ต่าง ๆ ทางสังคม เพียงแต่ไปเก็บรวบรวมข้อมูลมาเท่านั้น วิธีการต่าง ๆ เหล่านี้ ได้แก่

1) วิธีการสำรวจ (Survey Method) เป็นวิธีการศึกษาค้นคว้าเพื่อให้เข้าใจถึงการแสดงออกต่าง ๆ ของบุคคลในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งอาจแตกต่างกันหรือคล้ายคลึงกัน

ในการสำรวจนี้อาจใช้วิธีสัมภาษณ์ ออกแบบสอบถามให้ตอบ หรือวิธีอื่น ๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบุคคลและสถานการณ์ ตลอดจนความพร้อมและกำลังความสามารถของผู้สำรวจ เช่น สำรวจเรื่องปัญหาน้ำท่วม เพราะแผ่นดินทรุดหรือเพาะเหตุอื่น ถ้าต้องการถามเฉพาะกลุ่มบุคคล อาจใช้การสัมภาษณ์ทีละคน แต่ถ้าต้องการถามบุคคลทั่ว ๆ ไปในสังคมทุกอาชีพ ทุกระดับอายุ กำลังของบุคคลกรในการสำรวจอาจไม่พอ ต้องใช้วิธีแจกแบบสอบถามให้ตอบ เป็นต้น

2) วิธีการศึกษาภาคสนาม (Field Study Method) เป็นวิธีการศึกษาค้นคว้าเพื่อให้เข้าใจถึงลักษณะพฤติกรรมของบุคคล ในสถานการณ์ที่เป็นจริงตามธรรมชาติ โดยให้ผู้ศึกษาไปศึกษาพฤติกรรมของบุคคลกลุ่มนั้น ๆ ในสถานการณ์จริงที่ต้องการศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลเป็นจริงมากที่สุด เช่นการเข้าไปสังเกต สัมภาษณ์ โดยไม่ให้บุคคลเหล่านั้นรู้ตัว โดยผู้ศึกษาจะเข้าไปคลุกคลีหรือใช้ชีวิตในสังคมนั้น ๆ เปรียบเสมือนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้น

วิธีการนี้ได้แก่การฝึกภาคสนามของนิสิต นักศึกษา มหาวิทยาลัยต่าง ๆ เช่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่เข้าไปปลูกผัก หรือเลี้ยงสัตว์กับชาวบ้าน หรือชาวเขา มหาวิทยาลัยมหิดล พากสารณสุข ออกไปให้ความรู้ด้านอนามัย สุขาภิบาลและสิ่งแวดล้อม ที่ถูกสุขลักษณะกับชาวบ้าน พากพยาบาลสารณสุขไปเยี่ยมชาวบ้านเพื่อให้ความรู้ด้านอนามัย และในขณะเดียวกันก็ศึกษาปัญหาทางด้านสุขภาพที่เกิดขึ้นในสังคมนั้น ๆ ด้วย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ คือการออกไปฝึกสอนของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ตามโรงเรียนต่าง ๆ เพื่อให้เคยชินกับสภาพของโรงเรียนก่อนที่จะออกไปสอนจริงหลังจากจบแล้ว ซึ่งมีประโยชน์มาก เพราะได้รับรู้สภาพจริงของสังคม เพื่อจะได้ปฏิบัติตนได้เหมาะสมต่อสังคม และรู้จักวิธีการแก้ปัญหาที่ถูกต้องซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต

วิธีการศึกษาพฤติกรรมตามธรรมชาติที่นิยมใช้ในปัจจุบันนี้มีสองวิธีดังกล่าวข้างต้นมากกว่าที่อื่น ๆ ซึ่งมีได้ล่าไรในที่นี้

๙. วิธีการศึกษาพฤติกรรมโดยการทดลอง

คือวิธีการที่ศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของบุคคล โดยการสร้างสถานการณ์ หรือเปลี่ยนแปลงสภาพการต่าง ๆ ทางสังคม ซึ่งอาจเกิดขึ้นในสังคมต่อไปในอนาคตหรือเคยเกิดขึ้นในอดีตมาแล้ว แต่ขณะที่ต้องการศึกษาพฤติกรรมยังไม่มีเหตุการณ์นั้น ๆ เกิดขึ้นทำให้ผู้ศึกษาไม่สามารถรอให้เกิดเหตุการณ์หรือสถานการณ์ตามธรรมชาติได้

วิธีการนี้มีข้อดีในแง่ที่ว่า ผู้ศึกษาสามารถบอกได้ว่าอะไรเป็นเหตุและอะไรเป็นผลที่เกิดขึ้นในสภาพการณ์เช่นนั้น สิ่งที่เราสังสัยแล้วใส่เข้าไปในการสร้างสถานการณ์เรียกว่า ตัวแปรอิสระซึ่งเป็นเหตุ และสิ่งที่เกิดขึ้นหลังจากใส่ตัวแปรอิสระเข้าไป เรียกว่า ตัวแปรตาม ซึ่งเป็นผลที่เกิดขึ้นในการทดลอง นอกจากนี้ในการทดลองที่ดียังแบ่งออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มทดลองคือกลุ่มที่ผู้ศึกษาใส่ตัวแปรอิสระเข้าไปเพื่อสร้างสถานการณ์ ส่วนกลุ่มควบคุมคือกลุ่มที่ผู้ศึกษามิได้เปลี่ยนแปลงสถานการณ์ธรรมชาติ ที่เป็นอยู่เพื่อเอาไว้เปรียบเทียบกับกลุ่มทดลองว่าผลที่เกิดขึ้นแตกต่างจากกลุ่มควบคุม จึงจะสามารถตอบได้ว่าอะไรเป็นเหตุและอะไรเป็นผลในการสถานการณ์นั้น ๆ เช่น ผู้ศึกษาต้องการทราบว่าการให้ของแถมในสินค้าอุปโภคบริโภค ทำให้แม่บ้านซื้อสินค้าเหล่านั้นมากขึ้น ผู้ศึกษาได้แบ่งบุคคลออกเป็นสองกลุ่ม คือกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มทดลองเมื่อไปซื้อสินค้าดังกล่าวจะได้รับของแถมเช่น งาน หรือช้อนล้อม ในขณะที่กลุ่มควบคุมซื้อสินค้าเช่นเดียวกับกลุ่มทดลองแต่ไม่ได้รับของแถมเลย จากการศึกษาพฤติกรรมสองกลุ่มในเวลา 3 สัปดาห์ ถ้าปรากฏว่ากลุ่มทดลองนิยมซื้อสินค้าดังกล่าวมากขึ้นและบ่อยครั้งขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมของแถมให้มากที่สุดซึ่งตรงกันข้ามกลุ่มควบคุมไม่นิยมซื้อสินค้าดังกล่าวเท่าที่ควรและอาจเลิกซื้อไปในที่สุด จากการศึกษาทดลองครั้งนี้สรุปได้ว่าการใช้ของแถมไปสร้างสถานการณ์สามารถควบคุมและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของแม่บ้านเหล่านั้นໄส ซึ่งคำกล่าวว่าเหล่านี้ผู้เขียนเชื่อว่าอาจจะเป็นจริง ถ้ามีผู้สนใจทดลองศึกษาด้านนี้ดู เพราะเห็นได้จากปัจจุบันสินค้าอุปโภคบริโภคต่าง ๆ มีการแข่งขันกันค้าขายโดยการหาของแจกของแถมต่าง ๆ ออยู่เนื่อง ๆ

วิธีการศึกษาพฤติกรรมโดยการทดลองนี้แบ่งเป็น ๓ วิธีคือ

๑) วิธีการทดลองในห้องปฏิบัติการ (Laboratory Experiment Method)

เป็นวิธีการสร้างสถานการณ์ขึ้นในห้องทดลอง ซึ่งวิธีนี้มีผลดีตรงที่สามารถควบคุมสถานการณ์ทุกอย่างให้เป็นไปตามที่ผู้ทดลองต้องการได้มากที่สุด เช่น ควบคุม

อุณหภูมิ แสง เสียง ให้พอเหมาะสม ฯลฯ วิธีนี้จึงตอบได้ແเน້ذด้วວ่าอะไรเป็นเหตุ และอะไรเป็นผลในการทดลองครั้งนี้ เช่น การศึกษาว่าคนที่อยู่ในห้องที่เงียบ สามารถท่องจำได้มากกว่าคนที่อยู่ในห้องที่มีเสียงรบกวน ในสภาพห้องทั่วไป กลุ่มทดลองจึงถูกเก็บเจ้าไปอยู่ในห้องเงียบ แล้วให้ท่องจำคำ 30 คำ ในเวลา 20 นาที กลุ่มควบคุมอยู่ในห้องธรรมชาติที่มีเสียงรบกวนโดยทั่วไปจากสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ห้อง เช่น เสียงคนคุยกัน เสียงเดิน เสียงเล่นกัน ของคนอื่น ๆ แล้วให้ท่องจำคำ 30 คำในเวลา 20 นาทีเท่ากัน ถ้าผลการทดลองพบว่าทดลองที่อยู่ในห้องเงียบสามารถท่องจำคำ 30 คำได้มากกว่ากลุ่มควบคุมแสดงว่าห้องที่เงียบช่วยทำให้มีความจำดีกว่าห้องที่เสียงรบกวนหันนี้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมต้องมีระดับเชาว์ปัญญาเท่ากันหรือใกล้เคียงกัน

2) วิธีการจำลองเชิงทดลอง (Experimental Simulation Method)

เป็นการสร้างสถานการณ์เช่นเดียวกับวิธีที่ 1 ต่างกันตรงที่มีการนำสิ่งแวดล้อม หรือบุคคลในธรรมชาติมาใช้ในการสร้างสถานการณ์ด้วย คล้าย ๆ กับการจำลองสถานการณ์จริง ส่วนหนึ่งมาไว้ในการทดลอง เช่น การทดลองว่าโนนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ก่อนที่จะออกไปฝึกสอน สามารถควบคุมอารมณ์ได้มากน้อยเพียงใด โดยการสร้างสถานการณ์ห้องเรียนขึ้นในการทดลอง แล้วนำเอานักเรียนจริงมาส่วนหนึ่งมาผ่านพังนิสิตสอน เป็นต้น วิธีการนี้ปัจจุบันนิยมมากขึ้นแม้แต่ในการฝึกให้คำปรึกษา ก็มีการนำผู้มีปัญหาที่แท้จริงมาขอรับการให้คำปรึกษา โดยมีผู้เชี่ยวชาญคอยควบคุมสถานการณ์อีกชั้นหนึ่ง

3) วิธีการวิจัยสถานการณ์จำลองด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ (Computer Simulates Studies)

เป็นวิธีการศึกษาและวิจัยเพื่อให้เข้าใจถึงลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของบุคคลโดยการสร้างสถานการณ์ด้วยการใช้ “เครื่องคอมพิวเตอร์” แทนคนในการศึกษาและควบคุมสถานการณ์นั้น ๆ เช่น การใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการให้คะแนนการตัดสินใจประมวลผล งานจัดราواب และทำนายว่าใครจะได้เป็นนางงามจักรวาล หรือใช้ทำนายว่าใครจะได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ของกรุงเทพมหานคร เป็นต้น

ความหมาย Behaviorism หมายความถึง

(1) เป็นวิธีการศึกษาอย่างหนึ่งในทางจิตวิทยา โดยท่าน จอห์น บี วัตสัน เป็นผู้คิดและใช้เป็นครั้งแรก ในปี คศ. 1913

(2) ท่านวัตสัน “ไม่นิยมซึมซับวิธีการคร่าวๆและคาดคะเนด้วยการใช้เหตุผลทางความคิดแท้ ๆ ที่มิใช่จากเหตุผลที่มาจากการพิสูจน์ทดลอง (introspective approach) และโดยแบ่งแนวความคิด (concept) ได ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึก หรือจิตใจภายในร่างกายมนุษย์ (internal mental process)* ด้วยการเช่น “ความรู้สึก” (feeling) หรือ “จินตนาการ” (imagining) เป็นต้น คำเหล่านี้จัดอยู่ในประเภทแนวความคิดเกี่ยวกับจิตใจภายในมนุษย์ซึ่งเป็นสิ่งที่เข้าใจยาก มองเห็นยาก พิสูจน์ยาก และไม่ทราบแน่ว่าเป็นสิ่งใด

(3) ท่านวัตสันมีทฤษฎีว่า วิชาจิตวิทยาจะต้อง

- ก. ศึกษาในสิ่งที่อาจสังเกตเห็นได้
- ข. สิ่งที่สังเกตเห็นได้คือ พฤติกรรมภายนอก (external action, behavior)

ค. จะต้องศึกษาด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งหมายความถึงความสามารถที่จะพิสูจน์ได้อย่างชัดเจนแน่นอน *ความรู้ที่ยอมรับว่าถูกต้องนั้นจะต้องพิสูจน์ได้อย่างแน่ชัดปราศจากข้อเคลื่อนแคลงลงสัย เช่นเดียวกับความรู้ในทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ

ง. รูปแบบทฤษฎีทางจิตวิทยาของท่านก็คือ S-R ซึ่งหมายถึง “สิ่งเร้า” (Stimulus) และ “ปฏิกิริยาสนองตอบ” (response) ทั้ง “สิ่งเร้า” และ “ปฏิกิริยาสนองตอบ” นี้เป็นสิ่งที่อาจสังเกตได้และพิสูจน์ได้

(4) วิธีการศึกษาแบบนี้มีอิทธิพลมากในระหว่างปี ค.ศ. 1912 ถึง ค.ศ. 1930

(5) ปัจจุบันนี้ได้หันมาใช้วิธีการศึกษาเชิงพฤติกรรม (behavioral approach) เช่นเดียวกับวิชาสังคมศาสตร์ด้านอื่น

ความหมายของการศึกษาแนวพุติกรรมศาสตร์ในทัศนะต่าง ๆ

ลิชิต ชีรเวคิน^๘ ได้ให้ความหมายของการศึกษาแนวพุติกรรมศาสตร์ว่า เป็นการศึกษาถึงความประพฤติของมนุษย์ในสังคมนั้น ๆ ในวิถีทางแห่งการเมืองโดยแท้จริง กล่าวคือ เอาผู้แสดงมาศึกษา garn โดยดูว่าเขาประพฤติอย่างไรในวิถีทางของระบบการเมืองที่เขาเป็นสมาชิกอยู่ไม่ใช่ศึกษาจากเอกสารแต่อย่างเดียว การศึกษาในแนวนี้ต้องใช้ Multidisciplinary Approach คือใช้หลักจิตวิทยาสังคม (Social Psychology) สังคมวิทยา (Sociology) และมนุษย์วิทยา (Anthropology) เข้าช่วย นอกเหนือไปยังต้องมีความรู้ทางสถิติ เพื่อใช้ในการจัดสรรวัตถุ รวมทั้งการทดสอบความสมพันธ์ทางการคำนวณ* เช่น การทดสอบ Chi-Square เป็นต้น และการศึกษาในแนวนี้ยังเน้นถึงการสร้างทฤษฎีแบบวิทยาศาสตร์ กล่าวคือ พยายามสร้างกฎทั่ว ๆ ไป (Generalization) จากการศึกษาหลาย ๆ กรณีโดยกฎที่ตั้งขึ้นนี้อาจนำไป

ใช้อธิบายพฤติกรรมที่เกิดขึ้นใหม่หรือใช้ในการทำนายว่าเหตุการณ์จะเป็นไปในรูปนี้รูปนั้น เช่น เดียวกับกฎหมายวิชาพิสิกซ์ เช่น สาร์ได้รับความร้อนจะขยายตัว

สุกิจ เจริญรัตนกุล⁹ ได้ให้ความหมายของ แนววิเคราะห์เกี่ยวกับพฤติกรรม การเมือง คือ การนำเอาความรู้ทางด้านรัฐศาสตร์และจิตวิทยามาผสมผสานช่วยกันอธิบายถึง พฤติกรรมทางการเมืองของมนุษย์ ตัวอย่างของการวิเคราะห์พฤติกรรมการเมือง ได้แก่ การศึกษาว่าทำไม่คน ๆ นั้นจึงมีพฤติกรรมในลักษณะที่ก้าวร้าว และนิยมใช้อำนาจแบบเผด็จการ จากตัวอย่างนี้ ความรู้เกี่ยวกับ “จิตวิทยานุคคล” จะช่วยให้ผู้ศึกษาสามารถเข้าใจ “ลักษณะ ธรรมชาติทางด้านจิตวิทยาของมนุษย์” Psychological Aspect of Human Being) ซึ่งประกอบไปด้วยระบบทัศนคติ ระบบค่านิยมระบบความเชื่อ และบุคลิกภาพของบุคคลนั้นมีความ สัมพันธ์อย่างไรกับพฤติกรรมก้าวร้าว และลักษณะเผด็จการที่บุคคลนั้นแสดงออกมา ส่วน ความรู้เกี่ยวกับ S-R Psychology จะช่วยให้ผู้วิเคราะห์ Psychological Aspect of Human Being) ซึ่งประกอบไปด้วยระบบทัศนคติ ระบบค่านิยม ระบบความเชื่อ และบุคลิกภาพของ บุคคลนั้นมีความสัมพันธ์อย่างไรกับพฤติกรรมก้าวร้าว และลักษณะเผด็จการที่บุคคลนั้น แสดงออกมา ส่วนความรู้เกี่ยวกับ S-R Psychology จะช่วยให้ผู้วิเคราะห์เกี่ยวกับเรื่องนี้ สามารถเข้าใจว่าอะไรคือสิ่งเร้าหรือสิ่งกำหนด (Stimuli) ที่ทำให้บุคคลนั้นต้องแสดงพฤติกรรม ได้ตอบ (Response) ออกมาในลักษณะที่ก้าวร้าวและเป็นเผด็จการ นอกจากนี้ความรู้เกี่ยวกับ “จิตวิทยาสังคม” จะช่วยให้ผู้ศึกษาเรื่องนี้สามารถเข้าใจถึงอิทธิพลต่าง ๆ ของสังคม และ สิ่งแวดล้อมที่มีต่อพฤติกรรมก้าวร้าว และเผด็จการของบุคคลนั้น ซึ่งอิทธิพลเหล่านี้ อาจมีผล กระทบโดยตรงหรือโดยอ้อม (เช่น อาจถูกสังคมฝึกฝนเสี่ยมสอนโดยตรง หรือหล่อหลอมโดย อ้อมให้เป็นเผด็จการ) ต่อบุคคลผู้นั้นก็ได้

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว¹⁰ ได้ให้ความหมายของการศึกษาเชิงพฤติกรรมนิยมว่า เป็นแนวทางการศึกษาที่เน้นความเป็นปรนัย (Objectivity) และใช้วิธีการของศาสตร์มาใช้ใน การศึกษารัฐศาสตร์อย่างเคร่งครัด การศึกษาแบบนี้มุ่งศึกษาพฤติกรรมจริงของบุคคล และ กลุ่มบุคคลมากกว่าที่จะศึกษาอำนาจหน้าที่ที่เป็นทางการ (Formal Authority) ของบุคคล หรือ โครงสร้างหรือตัวสถาบัน แม้ว่าจะยังไม่มีการกำหนดเค้าโครงของแนวทางศึกษาแบบนี้อย่างชัด แจ้งว่าจะศึกษาอะไรบ้าง แต่นักรัฐศาสตร์กลุ่มนี้ก็เน้นว่าการศึกษารัฐศาสตร์ต้องกระทำ อย่างกระชับ รัดกุม มีระบบและแสวงหาความชัดเจนด้วยวิธีการเชิงปริมาณ คือ จัดข้อมูล ออกมาเป็นตัวเลข เพื่อทำให้สามารถวิเคราะห์ได้ชัดเจน และสามารถศึกษาวิเคราะห์ให้เห็นมิติ ต่าง ๆ ได้ตามวิธีการทางคณิตศาสตร์

พิพาร พิมพิสุทธิ์ และอนุสรณ์ ลิ่มณี¹¹ ได้ให้ความหมายของการศึกษา พฤติกรรมศาสตร์นั้น อาจเรียกว่า เป็นการศึกษาพฤติกรรมทางอารมณ์ (Behavioral Mood) หรือเป็นการศึกษาแบบ “Scientific Outlook” ทางนี้ เป็นการศึกษาถึงอารมณ์การแสดงออกถึงการต่อต้าน หรือสร้างความคิดสนับสนุน ตลอดจนการกระทำตามแนวความคิด นั้น ๆ

สิทธิพันธ์ พุทธุน พิพาร ได้ให้ความหมายของแนวการวิเคราะห์เชิงพฤติกรรม ศาสตร์ว่า แนวการวิเคราะห์แบบนี้เป็นแบบ Systematic และ Empirical คือมีลักษณะของ ความเป็นระบบและศึกษาจากข้อมูลที่เกิดขึ้นจริง สิ่งที่นักวิเคราะห์เชิงพฤติกรรมต้องการตอบก็ คือ อะไรเป็นระบบการเมืองที่ดีที่สุดสำหรับคนทุกคน ซึ่งในการนี้เราต้องให้คำจำกัดความ ของคำว่าระบบการเมืองที่ดีเสียก่อน และก็เป็นที่ยอมรับกันในทุกสังคมแล้วว่า ระบบการเมือง ที่ดีก็คือ ระบบการเมืองที่สามารถสนองตอบต่อความต้องการของสมาชิกของสังคมโดยทั่วไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ในการที่เราจะทราบว่าประชาชนต้องการอะไร เราไม่สามารถที่จะ ทราบได้จากการนั่งอยู่ในห้องปรับอากาศ และจินตนาการเอาเอง แต่เราอาจทราบได้โดยวิธี การสังเกต และศึกษาจากข้อเท็จจริงจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม มิฉะนั้นนโยบายใด ๆ อาจจะออกมาเพื่อรับใช้ หรือเป็นเครื่องมือของคนบางกลุ่มในการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน ไป จะนั้นในการที่เราจะพัฒนาระบบการเมืองให้เป็นระบบที่สามารถดำรงอยู่ได้ และสามารถ ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพได้ เราจึงต้องศึกษาว่าอะไรเป็นปัจจัยที่สำคัญในการที่จะช่วยให้ เกิดเสถียรภาพ ซึ่งในการศึกษาเรามาดำเนินการศึกษาวิเคราะห์เชิงพฤติกรรม ศาสตร์ ได้ว่า

1. เป็นแนวการวิเคราะห์ที่ตั้งอาศัยการค้นคว้าวิจัย (Research Methodology) และนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์มาใช้
2. เป็นแนวการวิเคราะห์ในเชิงสาขาวิชาการ (Interdisciplinary Approach)
3. เป็นแนวการวิเคราะห์โดยยึดพื้นฐานของมนุษย์ หรือกลุ่มนุษย์มา เป็นหน่วยพื้นฐานในการวิเคราะห์

ประวัติความเป็นมา

ผู้ที่ใช้คำว่า¹³ พฤติกรรมนิยม (Behaviorism) เป็นคนแรกได้แก่ นักจิตวิทยา John B. Watson ผู้ซึ่งทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้า (Stimuli) กับการสนองตอบ (Responses) การใช้แนวทางวิเคราะห์เชิงพฤติกรรมศาสตร์มาศึกษาการเมืองนั้นได้เริ่มนั้นกระทำอย่างจริงจัง โดยคณาจารย์ที่สอนวิชาปรัชญาศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยชิคาโก ซึ่งต่อมาเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปในนามของ “สำนักชิคาโก” Chicago School บุคคลที่มีส่วนริเริ่มในเรื่องนี้คือ Harold Gosnell ซึ่งเห็นว่าสามารถใช้การวิเคราะห์เชิงสถิติและพฤติกรรมในการออกแบบเลือกตั้งได้ Charles Merriam “ได้ทำการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม และ Harold Lasswell ”ได้สืบทอดแนวทางนี้จนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป

สำนักชิคาโก (Chicago School) ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแนวทางการศึกษาการเมือง ซึ่งเดิมนิยมใช้แนวทางการศึกษาสถาบัน “ไปเป็นแนวทางพฤษศาสตร์ ในลักษณะที่สำคัญ 4 ประการคือ

1. ได้มีการเปลี่ยนความสนใจจากอุดมคติทางการเมือง และสถาบันทางการเมืองมาเป็นการวิเคราะห์พฤษศาสตร์ของปัจเจกบุคคลและของกลุ่ม
2. ได้อศัยแนวทางของวิชาศาสตร์มากกว่าแนวทางของปรัชญาการเมือง กล่าวคือ สนใจที่จะศึกษาว่า คนเราจะทำอะไร มากกว่าที่จะศึกษาว่าคนเราควรทำอะไร หรือ ควรทำอย่างไร
3. ได้ใช้การอธิบายพฤษศาสตร์โดยอาศัยทฤษฎีทางจิตวิทยา เช่น ทฤษฎีเกี่ยว

กับการเรียนรู้และแรงจูงใจ มากกว่าการพิจารณาที่อำนาจของสถาบัน

4. ได้มีการแบ่งรัฐศาสตร์แนวทางพฤษศาสตร์ออกเป็น 2 ส่วน คือ ศึกษาลักษณะทัศนคติของปัจเจกบุคคล ความเชื่อและทัศนคติ ตลอดจนความฝันใจ กับตัวแบบเกี่ยว กับการเรียนรู้ทางสังคม

นักรัฐศาสตร์ที่มีชื่อเสียงในเวลาต่อมาล้วนเป็นศิษย์ หรือเป็นอาจารย์กัลุ่มของชาร์ล เมอเรียน แทนทั้งนั้น¹⁴ ไม่ว่าพากนี้จะมีทัศนคติอย่างไรต่อแนวทางศึกษาเชิงปักสถานแต่ที่แน่นอนแต่ละคนต่างเห็นความสำคัญของการศึกษาปรัชญาศาสตร์เชิงพฤษศาสตร์อย่างยิ่ง

นอกจากนั้น เราจะพบว่าผลกระทบของการศึกษาเชิงพฤษศาสตร์ได้แพร่ขยายเข้าไปในทุกสาขาของรัฐศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมืองระหว่างประเทศ การเมืองเปรียบเทียบกระบวนการยุติธรรม รัฐประศาสนศาสตร์ กระบวนการนิติบัญญัติ

ลักษณะสำคัญ

David Easton¹⁵ ได้สรุปลักษณะของการศึกษาเชิงพฤติกรรมศาสตร์ไว้ 8 ประการ ดังต่อไปนี้ คือ

1. หากกฎเกณฑ์ (Regularities) ต้องถือว่าพฤติกรรมการเมืองทั้งหลายมีกฎเกณฑ์มีระเบียบในด้านของมันเอง เป็นสิ่งที่ค้นพบได้ต้องพยายามศึกษาเพื่อสรุปอภิมาเป็นข้อสรุปทั่วไป (Generalizations) หรือทฤษฎี ซึ่งจะมีคุณค่าอย่างยิ่งในการบรรยาย อธิบาย และทำนายพฤติกรรมทางการเมืองอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ตรวจสอบได้ (Verification) ข้อสรุปทั่วไปทั้งหลายต้องสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ตลอดเวลาโดยเฉพาะจากพฤติกรรมที่เกี่ยวข้อง

3. มีเทคนิค (Techniques) ต้องมีแนวทางหรือวิธีการที่ชัดแจ้งแน่นอนในการหาข้อมูล และการตีความหมายของข้อมูล ไม่ใช่การทึกทักหรือตีความหมายເອາະນາມໃຈของทั้งนี้เพื่อให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดสามารถตรวจสอบข้อสรุปทั่วไปที่น่าสงสัย หรือที่เห็นว่าเป็นปัญหาได้

4. ใช้วิธีการปริมาณ (Quantification) การจัดเก็บข้อมูลต้องการความแม่น ตรงและละเอียด และมีความเป็นปรนัย การใช้วิธีการปริมาณจะช่วยในเรื่องเหล่านี้ได้ ทั้งยังจะเป็นการป้องกันมิให้นักวิเคราะห์แต่ละคนตีความอย่างหละหลวย และขาดมาตรฐาน วิธีการจัดกระทำกับข้อมูลในรูปลักษณะต่าง ๆ

5. ปราศจากค่า尼ยม (Value-Free) ต้องแยกการประเมินค่าเชิงจริยศาสตร์ ว่าอะไรเลา หรือการทำอย่างไรกับการอธิบายเชิงประจักษ์ว่าพฤติกรรมนั้นเป็นอย่างไร คืออะไรออกจากกันอย่างเด็ดขาด ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าจะห้ามนักพฤติกรรมนิยมมิให้ศึกษา เรื่องที่เกี่ยวข้องกับจริยศาสตร์ก็ทำไม่ การนำเสนอแบบมุ่งทางจริยศาสตร์เข้ามาซึ่นนำทางแนวศึกษา หรือเสริมการอธิบายเชิงประจักษ์ว่าสิ่งนั้นคืออะไรทำให้มีความชัดเจนขึ้นอีก

6. เป็นระบบ (Systematization) การศึกษารัฐศาสตร์ต้องเป็นระบบ กล่าวคือ ระหว่างทฤษฎีและความเป็นจริงต้องมีความสมกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และมีความเป็นระเบียบ แก้ไขเพิ่มเติมได้โดยปราศจากความสับสน

7. มุ่งความเป็นศาสตร์บริสุทธิ์ (Pure Science) เนื่องจากความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ต้องมาก่อนการปฏิบัติ ดังนั้นการศึกษาพฤติกรรมการเมือง จึงควรเน้นที่จะค้นหาตัวความรู้เป็นเป้าประสงค์หลัก การประยุกต์ไปแก้ปัญหาสังคมนั้นเป็นเป้าประสงค์ถัดไป

8. เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับศาสตร์แขนงอื่น ๆ (Integration) โดยเฉพาะกับแขนงต่าง ๆ ของสังคมศาสตร์ การเมืองทั้งจุดนี้ รัฐศาสตร์จะเสี่ยงต่อความเป็นศาสตร์ที่อ่อนแอ เนื่องจากจะไม่สามารถยืนยันกับความรู้แขนงอื่น ๆ ทางสังคมศาสตร์ได้ ซึ่งก็กล่าวถึงพฤติกรรมโดยส่วนร่วมของมนุษย์ เช่นเดียวกัน

แนวทางศึกษารัฐศาสตร์ตามแนวการวิเคราะห์เชิงพฤติกรรมศาสตร์ มีประเด็นที่น่าพิจารณาดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีและข้อมูล

นักรัฐศาสตร์เชิงพฤติกรรมศาสตร์พยายามที่จะเข้าใจทฤษฎีและข้อมูลเข้าหากันให้สนับสนุนชึ้นกันและกัน พวกรู้ไม่ได้ใช้ข้อมูลเพื่ออธิบายข้อกำหนดหรือข้อสันนิษฐานทางทฤษฎีแต่เพื่อทดสอบสมมติฐาน นักรัฐศาสตร์เชิงพฤติกรรมศาสตร์ถือว่าทฤษฎีและข้อมูลต่างขึ้นต่อ กันและกันทฤษฎีช่วยนำทางในการเลือกข้อมูลและวางแผนรอบในการวิเคราะห์ข้อมูล ในทางกลับกันการค้นพบเชิงประจักษ์ จะช่วยปรับปรุงข้อสรุปทั่วไปเกี่ยวกับทฤษฎีให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เป้าหมายหลักในการศึกษาคือการอภิปรายถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เกี่ยวข้อง นอกจากความหมายที่จะอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองแล้ว ยังพยายามที่จะทำนายถึงปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้นอีกด้วย

แนวการวิเคราะห์พฤติกรรมศาสตร์ ยึดถือวิธีการทางศาสตร์อย่างเคร่งครัดการอธิบายถึงวิธีการทางศาสตร์ในรายละเอียดนั้นค่อนข้างจะลำบาก เพราะต่างคนต่างกำหนดรายละเอียดไว้แตกต่างกันอยู่มาก ถ้าจะสรุปกว้าง ๆ ก็คือ เป็นศาสตร์ที่เกี่ยวกับวิธีการ (หนึ่งหรือหลายวิธี) ที่ผู้วิจัยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ในการทดสอบข้อสรุปทางทฤษฎีต่าง ๆ (โดยมากนักทำในรูปการทดสอบว่าข้อสรุปนั้นไม่เป็นความจริงโดยเน้นของหลักฐานเชิงประจักษ์) นักรัฐศาสตร์กลุ่มนี้เน้นการสังเกตการณ์เชิงประจักษ์ (Empirical Observation) ด้วยการวัดข้อมูลที่กระชับ รัดกุม ทดสอบสมมติฐานในสถานการณ์ที่ควบคุมไว้ แล้วดึงข้อสรุปทางทฤษฎีในรูปของการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (Variables) และสรุปสิ่งค้นพบในลักษณะแนวโน้มที่น่าจะเป็น อย่างไรก็ตามศาสตร์ไม่ใช่สิ่งพื้นเมื่อยที่สรุปออกมานะเป็นความรู้ในลักษณะต่าง ๆ จำนวนมากmany ที่ได้มาจากแต่ละวิธีการ หรือแต่ละกระบวนการหรือแต่ละวิธีการรวมรวมและวิเคราะห์ข้อมูล หากแต่เวลาศาสตร์มีลักษณะกระทัดรัดและปราศจากความขัดแย้งในตัวทฤษฎี ไม่ว่าจะเป็นด้านทฤษฎีหนึ่งกับอีกทฤษฎีหนึ่ง หรือในด้านทฤษฎีกับปรากฏการณ์จริงก็ตาม

2. การสรุปทั่วไป

แม้ว่า้นกพุทธิกรรมศาสตร์จะสนใจศึกษาปัจเจกบุคคล (Individual) แต่พวคนี้ก็ไม่ได้ยกพิจารณาบุคคลหนึ่งออกจากบุคคลอื่นอย่างเด็ดขาด ตามที่ระบุของนักพุทธิกรรมศาสตร์บุคคลต่างมีรูปแบบพุทธิกรรมบางอย่างที่เหมือนกัน ดังนั้น พวคนี้จึงเน้นในการค้นหา รูปแบบกฎ หรือความคล้ายคลึงกันในพุทธิกรรมของบุคคล โดยเสนอรูปแบบเหล่านี้เป็นข้อสรุปรวมในรูปของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เกี่ยวข้องที่ได้จากการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ การสรุปมักจะได้ “กฎ” “สมมติฐาน” หรือ “ข้อสันนิษฐาน” และแต่ความหนักแน่นของหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าสนับสนุนทฤษฎีใด ข้อสรุปเหล่านี้จะอยู่ในรูปที่ “น่าจะเป็น” กล่าวคือในความเป็นจริงแล้วไม่มีข้อสรุปใด ๆ ที่เป็นสาгалหรือ “สมบูรณ์เต็มที่” (Absolute) แม้แต่ในทางวิทยาศาสตร์กายภาพ ด้วยเหตุนี้ข้อสรุปทั้งหลายจึงอยู่ในรูปที่ว่า “ถ้ามีเงื่อนไขเช่นนั้นแล้ว ผลอย่างหนึ่งมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นตามมา” (If...Then....Statement) ยกตัวอย่างหากพิจารณาข้อสรุปในความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ กับการออกเสียงเลือกตั้งของไทยก็อาจกล่าวได้ว่าผู้ที่มีการศึกษาสูงจะเลือกคะแนนเสียงเป็นพระคัพย์กว่าพวคนที่มีการศึกษาต่ำ มักจะเลือกโดยพิจารณาตัวบุคคลเป็นสำคัญคนที่มีการศึกษาสูงกว่าจะตัดสินใจว่าจะเลือกผู้สมัครคนใดไว้แทน กว่าผู้มีการศึกษาต่ำ ซึ่งมักจะตัดสินใจเลือกในวันลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นต้น ข้อสรุปดังกล่าวเป็นแบบ “น่าจะเป็น” และการสรุปแบบ “น่าจะเป็น” นี้เป็นการยืนยันแค่ “บางส่วน” ไม่ใช่ทั้งหมดจะเห็นได้ว่าข้อสรุปของนักวิชาศาสตร์เชิงพุทธิกรรมศาสตร์เป็นเพียงแนวโน้มหรือส่วนมากไม่ใช่ “ความจริงที่สมบูรณ์”

3. ข้อเท็จจริงกับค่านิยม

เมื่อพิจารณาในแง่ข้อเท็จจริงและค่านิยม นักวิชาศาสตร์เชิงพุทธิกรรมศาสตร์ เชื่อว่าการแยกค่านิยมส่วนบุคคลออกจากข้อเท็จจริงประจักษ์นั้นทำได้ และเพื่อควบคุมอุดมคติ จากค่านิยมส่วนบุคคลมิให้เข้าไปมีอิทธิพลในเนื้อหา นักวิชาศาสตร์กลุ่มนี้ใช้วิธีการขยายอย่างวิธีสำคัญที่สุดที่ใช้คือการทำวิธีที่ใช้ศึกษาให้คนอื่นใช้ได้ด้วย ศาสตร์เป็นเรื่องสาระะไม่ใช่วิธี การส่วนบุคคล ดังนั้นนักวิเคราะห์คนอื่น ๆ ต้องรู้ด้วยว่าได้ข้อมูลอย่างไร มีกระบวนการอย่างไรยกตัวอย่าง เช่น นักวิชาศาสตร์ไม่สามารถที่จะจับตัวทศนคติได้ แต่นักวิชาศาสตร์สามารถ เทียบเคียงจากพุทธิกรรมที่สังเกตได้ด้วยวิธีการไดวิธีการหนึ่ง เช่น การใช้แบบสอบถาม ซึ่ง คนอื่น ๆ มีสิทธิ์ที่จะข้อใจได้ว่าใช้คำถามอย่างไรเทียบเคียงเอาทศนคติต่อเรื่องที่ทำการศึกษานี้ ใช้วิธีการอะไรวิเคราะห์ข้อมูลเชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด ด้วยเหตุนี้การศึกษาวิจัยเชิงพุทธิกรรมศาสตร์ จึงเน้นเทคนิคในการวิจัยที่กระชับรัดกุม มีความแม่นตรง และเชื่อถือได้ เช่น ใช้วิธีการทางสถิติบางอย่างเข้าช่วย อาทิ สัมประสิทธิ์สหพันธ์ การวิเคราะห์ตัวประกอบ การวิ

เคราะห์แวงไว้ เรียนชั้นพหุคุณ ฯลฯ ซึ่งหมายความว่าเครื่องมือที่ใช้วัดต้องสามารถวัดสิ่งที่ต้องการจะวัดให้ และเมื่อคนอื่น ๆ ทำการศึกษาเรื่องเดียวกันจะต้องได้ผลอย่างเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม การศึกษาวิจัยเชิงพฤติกรรมศาสตร์บางเรื่องมีปัญหามากในเรื่อง การแยกข้อเท็จจริงและค่านิยมออกจากกัน ปัญหานี้จะอยู่ที่ว่า ขณะที่นักพฤติกรรมศาสตร์ระบุว่าต้องศึกษาวิจัยอย่างปราศจากการบีดค่านิยม และทำด้วยเป็นนักสังเกตการณ์ที่เป็นกลาง นักพฤติกรรมศาสตร์เป็นคนไม่มีบีดค่านิยมทางจริยธรรมจริงหรือ ศึกษามุขย์เหมือนหนูตะเภาหรือสิ่งที่ไม่มีชีวิตในห้องทดลองทางวิทยาศาสตร์หรือ ไม่ได้บีดมนุษย์เป็นเป้าหมาย โดยจัดว่าเป็นแค่นแนวทางไปสู่ความรู้หรือ แท้ที่จริงข้อกล่าวหาดังกล่าวยังเข้าใจผิดเกี่ยวกับค่านิยมในการวิจัยแบบ “ศาสตร์” อุบัติมาก นักวิจัยศาสตร์มีข้อบังคับที่จะต้องป้องกันข้อผิดพลาดจากการที่ไม่ให้ความชอบหรือค่านิยมส่วนตัวเข้าไปอยู่ในข้อสรุปเชิงประจักษ์คือต้องไม่จัด รวมรวม และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบโดยอาศัยเกณฑ์ว่าตอบเองชอบหรือไม่ เพื่อแก้ไขหรือป้องกันสิ่งเหล่านี้มิให้เกิดขึ้น นักวิจัยศาสตร์กลุ่มนี้จึงให้ความสนใจในการปฏิเสธสมมติฐาน (Disconfirmation) ที่ตนให้ไว้ มาถูกยิงกวนการทดสอบเพื่อสนับสนุนสมมติฐานนั้น นอกจากนั้น นักวิจัยศาสตร์กลุ่มนี้ยังกระตุนให้นักวิจัยอื่น ๆ ศึกษาวิจัยหรือทดลองช้าๆ ว่าผลที่ได้จะตรงกันหรือไม่อีกด้วย กล่าวอย่างสั้น ๆ ก็คือนักวิจัยศาสตร์กลุ่มนี้พยายามทำให้การศึกษาวิจัยศาสตร์เป็นวัตถุวิสัยและสหวิทยาการ

นอกจากการควบคุมอคติส่วนตัวที่กล่าวมาแล้วนั้น นักวิจัยศาสตร์เชิงกลุ่ม พฤติกรรมศาสตร์ ปฏิเสธที่จะตัดสิน “ค่านิยมสูงสุด” หรือสิ่งที่ดีที่สุดอีกด้วย ในเรื่องของการใช้วิธีการทางศาสตร์นักวิเคราะห์ไม่สามารถที่จะตัดสินได้ว่าค่านิยมอันไหนที่ดีที่สุด แต่บอกได้ว่าค่านิยมกลุ่มนึงเกี่ยวพันหรือสัมพันธ์กับค่านิยมอีกกลุ่มนึงมากหรือน้อย กล่าวอีกนัยหนึ่งสามารถเปรียบเทียบค่านิยมอันใดอันหนึ่งว่ามากกว่าค่านิยมอื่น ๆ ได้ นักพฤติกรรมศาสตร์ไม่สามารถบอกได้อย่างแน่นอนว่าผลที่เกิดขึ้นอันไหนดีที่สุด แต่สามารถชี้ให้เห็นถึงผลเชิงประจักษ์ที่บุคคลมีต่อค่านิยมนั้น ๆ ได้

ในขณะที่นักพฤติกรรมศาสตร์พยายามที่จะแยกค่านิยมส่วนบุคคลออกจาก การสรุปเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อเท็จจริงนั้น ค่านิยมจะไปเมอบบทบาทในตอนวิเคราะห์อีกด้วย ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยหลายประการ กล่าวคือ

ประการที่หนึ่ง ค่านิยมของคนเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในเนื้อหาทางพฤติกรรมศาสตร์ นักวิจัยศึกษาค่านิยมของบุคคลในเรื่องความเสมอภาคและอิสราภาพ ต้องแยกแยะค่านิยมของบุคคลออกจากให้เห็นชัดเจนว่าเป็นค่านิยม (Manifest) หรือซ่อนเร้น (Latent) เป็นค่านิยมที่มีอยู่ชัดเจนหรือมีนัยความ เป็นค่านิยมที่เป็นอุดมคติหรือค่านิยมที่แท้จริง มี

ความขัดแย้งเกี่ยวกับค่านิยมเหล่านี้อย่างไรบ้าง ค่านิยมเหล่านี้สอดคล้องกับค่านิยมอื่น ๆ บ้าง ไหม ค่านิยมดังกล่าวยังคงมีความหมายอะไรแก่บุคคล เกิดขึ้นได้อย่างไร เรียนรู้มาจากไหน เมื่อไร จะรู้จักค่านิยมดังกล่าวให้ความหมายอะไรแก่บุคคล เกิดขึ้นได้อย่างไร เรียนรู้มาจากไหน เมื่อไร จะรู้จักค่านิยมของคน ๆ หนึ่งได้อย่างไร บุคคลใช้วิถีทางหรือเกณฑ์อะไร ในการกำหนดค่า ตัวบรรลุเป้าหมายของค่านิยมนั้นแล้วเมื่อคนยึดถือหรือแสดงออกซึ่งค่านิยมนั้นแล้วมีผลอย่างไร มีปัจจัยอะไรบ้างที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงค่านิยม

ประการที่สอง ค่านิยมใช้เป็นแค่เพียง “วัตถุ” ที่ทำการศึกษาวิจัยที่กล่าวมา แล้ว หากเป็นจุดที่สำคัญในการดำเนินการวิจัยอีกด้วย เป็นต้นว่าค่านิยมของนักวิจัยเองจะมี อิทธิพลต่อการเลือกปัญหาที่จะทำการวิจัยว่าอย่างไรก็ตามเรื่องนั้นเรื่องนี้ แม้ว่าค่านิยมดังกล่าวจะ ไม่เป็นการตัดสินค่าตอบของปัญหา แต่ก็มีผลต่อการตั้งปัญหานั้น นอกจากนั้นก็ยังมีผลต่อ ค่านิยม “ทางวิชาชีพ” บางอย่างเป็นเครื่องนำทางในการวิจัย เช่น ความซื่อสัตย์ การยึด ความเป็นวัตถุวิสัย (Objectivity) ความจริง ความรู้ ปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ ความมีใจเปิด (Open Mind) และการค้นคว้าที่อิสระเหล่านี้ล้วนเป็นค่านิยมทางวิชาชีพทั้งสิ้น ยกตัวอย่างเช่น ความคิดสร้างสรรค์ (ซึ่งเป็นค่านิยม) ของนักวิจัยมักจะมีอิทธิพลต่อความหมายหรือความ สำคัญหรือลักษณะเฉพาะที่มีอยู่ในข้อมูลที่ได้มา เป็นต้น

ประการที่สาม การศึกษาของนักพฤษศาสตร์ มีบทบาทอย่างมากใน กระบวนการกำหนดนโยบาย (Policy Process) ซึ่งผู้นำทางการเมืองเป็นผู้เลือกข้อเลือกไปใช้ ปฏิบัติ การเลือกข้อเลือกของผู้นำทางการเมืองนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับค่านิยมส่วนตัวของนักวิจัย ความรู้ เกี่ยวกับข้อเลือกต่าง ๆ ได้ ในการนี้หมายความว่า นักวิจัยศาสตร์ต้องประเมินค่าที่จะได้จากการ ตัดสินใจเลือกแต่ละข้อ และเสนอแนะแก่ผู้วางแผนนโยบาย เสนอแนวทางที่เหมาะสมในการที่ จะนำค่านิยมไปสู่การปฏิบัติและวัดหรือประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการใช้นโยบาย เช่นนั้นได้ ยก ตัวอย่างเช่น นักวิจัยศาสตร์สามารถตรวจสอบถึงค่าที่ลงทุน และผลลัพธ์ที่จะได้ (Cost and Benefits) จากการศึกษาของนักวิจัยศาสตร์แต่ละคนได้ว่า ถ้าให้โครงการรวมเมืองต่าง ๆ ที่ใกล้ เคียงข้างเป็นกรุงเทพมหานครแล้วจะเกิดอะไรขึ้นบ้าง ในกระบวนการค่าใช้จ่ายนั้น นักวิจัยศาสตร์ ต้องนิยามค่านิยมที่จะประเมินให้แน่ชัด ถ้าทำให้คนอยู่ดีมีสุข ค่านิยมในการรวมเมืองก็จะเป็น แนวทางที่เพิ่งประสบความสำเร็จ ในนโยบายเรื่องนี้ นักวิจัยศาสตร์จำเป็นต้องนิยามคำว่า “อยู่ดีมีสุข” ด้วยว่าหมายถึงอะไรมีเกณฑ์ในการวัดอย่างไร ในขั้นสุดท้ายต้องเบรี่ยนเทียนข้อมูลที่ได้กัน เกณฑ์หรือมาตรฐานของค่านิยมแห่ง “ความอยู่ดีมีสุข” ว่าค่านิยมดังกล่าวเป็นจริงในชีวิตของ คนในเขตกรุงเทพมหานครนี้เพียงใดในการเลือกข้อเอกสารนั้น เป็นการเลือกปฏิบัติในโครง สร้างที่จะได้ผลสูงสุดหรือไม่

เพื่อประกอบเป็นตัวอย่างในการอธิบายความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงและค่า นิยมในการศึกษาแบบพฤติกรรมศาสตร์ ขอยกตัวอย่างข้อความเชิงประจักษ์ (Empirical Statement) กับข้อความที่เป็นค่านิยม 2 ชนิด คือ ข้อความเชิงปัทสสถานและข้อความเชิง ประเมินค่า (Normative and Evaluation) ดังนี้

1. “พรรคการเมืองไทยเป็นสถาบันการเมืองที่อ่อนแ้อย” ข้อความนี้เป็น ข้อความเชิงประจักษ์ หรือสิ่งมีหลักฐานเป็นจริง ไม่ว่าผู้วิจัยจะเป็นใคร ศึกษาเมื่อใด ย่อมเห็น ด้วยกับข้อความนี้

2. “ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีระบบอภิชัติรย์ดีที่สุด” ข้อความนี้เป็นการ ประเมินค่าซึ่งแสดงถึงคุณค่าและความปราณานาที่จะมี นั่นคือคำว่า “ดีที่สุด” ข้อความแบบนี้ สามารถทำให้เป็นสิ่งที่จะศึกษาเชิงประจักษ์ได้ เช่น นักวิจัยต้องหาเกณฑ์ของ “ดีที่สุด”

ลักษณะของการศึกษาในเชิงพฤติกรรมศาสตร์

- ทฤษฎีที่เป็นระบบ SYSTEMATIC ใช้การสังเกตหรือข้อมูลที่เกิดขึ้นจริง EMPIRICAL และสามารถช่วยให้คาดคะเนถึงอนาคตได้ PREDICTIVE VALUE
  - ไม่ถือว่าสถาบันเป็นหน่วยขั้นพื้นฐานของการวิเคราะห์ในทางรัฐศาสตร์
  - ความเชื่อในอันหนึ่งอันเดียวกันของวิชาทางสังคมศาสตร์
  - การใช้วิธีการพิเศษที่จะช่วยให้การสังเกต จัดแยกประเภทและการจัดข้อมูล ที่ได้มาได้อย่างถูกต้องมากที่สุด

ลักษณะของการศึกษาแบบพฤติกรรมทางการเมือง การศึกษาแบบนี้มีลักษณะแบบที่แตกต่างหลายประการ ซึ่งจะขอแบ่งเป็น ลักษณะต่าง ๆ ดังนี้.-

1. ผู้ที่ศึกษาทางด้านพฤติกรรมทางการเมืองเห็นพ้องกันว่าทฤษฎีทางด้านนี้ จะต้องเป็นทฤษฎีเป็นระบบ (Systematic) ใช้การสังเกตหรือข้อมูลที่เกิดขึ้นจริง (Empirical) และสามารถช่วยให้คาดคะเนถึงอนาคตได้ (Predictive Value)

ลักษณะของความเป็นระบบ (Systematization) และลักษณะของ (Empirical) ตือได้ว่าเป็นหลักสำคัญของการวิจัยในด้านพฤติกรรมเพื่อที่จะหาหลักทั่วไป (Generalization) หรือทฤษฎีทางด้านนี้ ซึ่งจะต้องประกอบไปด้วยแนวความคิด (Concept) การสร้างข้อ สมมติฐานและการนำเอาข้อสมมติฐานนั้นมาพิสูจน์กับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ดังนั้นการวางแผน

ระบบการวิจัยก็เพื่อที่จะให้ทฤษฎีหรือหลักทั่วไปอันเกิดจากการวิจัยนั้นพิสูจน์ได้ว่าถูกต้องกับความเป็นจริง

ลักษณะของทฤษฎีที่เป็นแบบ Syxtematic และ Empirical นั้นถือได้ว่าเป็นความแตกต่างอย่างสำคัญจากทฤษฎีทางรัฐศาสตร์ที่เป็นมาแต่เดิม ทฤษฎีแบบเก่าเน้นในส่วนหนึ่งเป็นเรื่องของการศึกษาประวัติความคิดหรือปรัชญาทางการเมือง ซึ่งตามความจริงแล้วไม่ใช่ทฤษฎี อีกส่วนหนึ่งเป็นการแสวงหาถึงระเบียบทางการเมืองที่ดีที่สุดที่ถูกต้องที่สุด จะเห็นได้ว่าในส่วนที่สองนี้ มีลักษณะของค่านิยมหรืออะไรควรจะไว้ไม่ควร

ลักษณะของทฤษฎีต่อมา คือต้องช่วยให้เราคาดคะเนปรากฏการณ์ทางการเมืองในอนาคตได้ ลักษณะของทฤษฎีที่ดีจะต้องไม่เพียงแต่ขอริบายปรากฏการณ์ที่มีอยู่ในปัจจุบันได้เท่านั้น แต่จะต้องช่วยให้ค้นพบปรากฏการณ์ใหม่ ๆ อีกด้วย แต่สำหรับในทางรัฐศาสตร์นั้นทฤษฎีที่มีอยู่อาจจะไม่สามารถนำมาซึ่งทฤษฎีใหม่ ๆ อีกด้วย แต่สำหรับในทางรัฐศาสตร์นั้นทฤษฎีที่มีอยู่อาจจะไม่สามารถนำมาซึ่งทฤษฎีใหม่ ๆ ได้ เพียงแต่ให้ทฤษฎีช่วยให้เราทำนายปรากฏการณ์ทางการเมืองที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ เช่น ถ้าทฤษฎีเกี่ยวกับเสถียรภาพทางการเมืองซึ่งให้เห็นถึงปัจจัยหรือตัวแปร (Variables) ต่าง ๆ ที่ช่วยเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมือง และถ้าทฤษฎีนั้นได้รับการพิสูจน์แล้วว่าถูกต้องก็จะช่วยให้เราคาดคะเนได้ว่าในประเทศใดประเทศหนึ่งถ้าขanhดเสียซึ่งปัจจัยดังกล่าวความยุ่งยากทางการเมืองจะเกิดขึ้น

2. นอกจากทฤษฎีจะบอกว่าอะไรเป็นข้อมูลและเกี่ยวข้องกับข้อมูลเช่นไรแล้ว ยังต้องบอกว่าข้อมูลนั้นสามารถนำไปใช้ได้แค่ไหน

3. ทฤษฎีจะต้องช่วยประยัดถ้อยคำในการสร้างข้อความที่จะให้ครอบคลุมถึงปรากฏการณ์ทั่ว ๆ ไปได้ ทฤษฎีที่ดีจะต้องกระตัดรัดแต่มีลักษณะ GENERALIZATION สูง

ลักษณะอีกประการหนึ่งของการศึกษา แบบพฤติกรรมในทางรัฐศาสตร์ คือไม่ถือว่าสถาบันเป็นหน่วยขั้นพื้นฐานของการวิเคราะห์ในทางรัฐศาสตร์ การศึกษาตามแบบเก่าเน้นเรื่องสถาบันและความสัมพันธ์ที่เป็นทางการของสถาบันเหล่านั้น แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าการศึกษาทางด้านพฤติกรรมจะเพิกเฉย ความสำคัญของสถาบันเป็นแต่เพียงต้องการจะขยายเขตการศึกษาให้กว้างขวาง พวกที่ศึกษาด้านพฤติกรรมกินความกว้างขวาง เช่น เป็นเรื่องการแบ่งสรรอำนาจ เป็นเรื่องของความหมาย เหล่านี้ครอบคลุมกว้างขวางไม่แต่เฉพาะสถาบันที่เป็นทางการเท่านั้นแต่ยังปล่อยປະລะเลยไปถึงแบบแผนของพฤติกรรมทั้งหลายในสังคม ในส่วนที่เห็นว่าเกี่ยวข้องกับการเมือง จึงมีการมองถึงพฤติกรรมหันมาใช้คำว่า การเมืองแทนคำว่าการปกครอง ซึ่งมีความหมายเน้นถึงสถาบัน

ผู้ศึกษาพฤติกรรมทางการเมืองสนใจศึกษาโดยยึดเอาบุคคลหรือกลุ่มของบุคคล เป็นหลัก และเห็นว่าความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการระหว่างบุคคลก็ได้ หรือระหว่างบุคคลกับสถาบันก็มีความสำคัญโดยตรงต่อปรากฏการณ์ทางการเมือง การศึกษาเฉพาะสถาบันที่เป็นทางการไม่สามารถอธิบาย การกบฏ การจลาจล การเดินขบวน

ลักษณะของการศึกษาแบบพฤติกรรมคือ ความเชื่อในอันหนึ่งอันเดียวกันของวิชาทางสังคมศาสตร์ อันที่จริงแล้วการแยกตัวของวิชาสังคมศาสตร์ออกเป็นวิชาสังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์และรัฐศาสตร์ จิตวิทยา และประวัติศาสตร์

ลักษณะอีกแบบหนึ่ง การใช้วิธีการพิเศษที่จะช่วยให้การสังเกต จัดแยก ประเภทการวัดข้อมูลที่ได้มาอย่างถูกต้อง

แนวการศึกษาต่าง ๆ ในสำนักพฤติกรรมศาสตร์

ในสำนักพฤติกรรมศาสตร์เน้นที่

1. UNIT FOCUS แบ่งออกเป็นการศึกษาหน่วยที่เล็กที่สุด ซึ่งได้แก่ สังคมหน่วยย่อยที่สุดคือตัวบุคคล ในการศึกษาแนวนี้เป็นการศึกษาถึงพฤติกรรมของคน โดยเฉพาะของผู้นำเมือง ดูที่กระบวนการทางสังคม ส่วนที่ศึกษาใหญ่ที่สุดก็คือการศึกษากลุ่มของสังคม เช่น การศึกษากลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มที่ผลักดัน ส่วนหน่วยที่ใหญ่ที่สุดก็คือการศึกษาทั้งระบบว่าเป็นเช่นไร การทำงานเป็นเช่นไร

2. PROCESS FOCUS คือการศึกษาการเมืองดูว่ากระบวนการทางการเมือง เป็นเช่นไร การศึกษาในแนวนี้เป็นการศึกษาถึงพฤติกรรมของบุคคลและกลุ่มของบุคคล เช่น การศึกษาอำนาจ การสื่อสารหรือกระบวนการตัดสินใจและวางแผนนโยบายว่ามีพฤติกรรมเช่นไร อะไรเป็นตัวผันไปสู่การเปลี่ยนแปลง ในลักษณะนี้เห็นว่ามีความสำคัญ เพราะเป็นการศึกษาในเรื่องของกระบวนการว่าจะปฏิบัติเช่นใดถึงพฤติกรรม

3. POLITICAL CHANCE การศึกษาที่มีองค์การเปลี่ยนแปลงการเมือง (Political Change) ซึ่งเป็นวิธีการมองการเมืองแบบการวิเคราะห์ดูรูปแบบของการเปลี่ยนแปลงซึ่ง ได้แก่การศึกษา ทฤษฎีพัฒนาการเมือง การปฏิรูปและการปฏิวัติ

วิธีการศึกษา

การศึกษา ในด้านพฤติกรรมนิยมจะต้องดำเนินการอย่างพิถีพิถันในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลหรือวิธีศึกษาวิจัยวิจัยมาก การรวบรวมมักจะใช้คอมพิวเตอร์ ในการรวบรวมจำแนกและเก็บข้อมูล มีการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง การใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์

สังเกตการณ์และการทดลอง ก่อนที่จะมีการรวมมัจฉาร็องค์กับภูมิภาคที่ระบุไว้เพื่อการลดขั้นตอนและความคลุมเคลือ

สาเหตุที่มีพิสิฐัน เช่น การรับรวม วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อผลผลลัพธ์จะเกิดจาก
อคติส่วนบุคคล

ประโยชน์ที่ได้จากการวิเคราะห์เชิงพฤติกรรมศาสตร์ และข้อจำกัดของ แนวทางวิเคราะห์เชิงพฤติกรรมศาสตร์

ประโยชน์ที่ได้จากการวิเคราะห์เชิงพฤติกรรมศาสตร์

การศึกษาในกรรคนะเชิงพฤติกรรมศาสตร์ นับแต่หลังสังคมโลกครั้งที่ 2 สืบสุดลงเป็นต้นมา ได้มีอิทธิพลต่อการศึกษาไม่แต่เฉพาะสาขาวิชาธุรกิจศาสตร์เท่านั้น สังคมศาสตร์ทุกสาขาวิชาต่างก็หันมาใช้วิธีการปริมาณ และการศึกษาเชิงประจำชีวิในการศึกษาวิเคราะห์ โดยต่างเสนอเทคนิคใหม่ ๆ ในการศึกษาที่จะช่วยในการค้นหารูปแบบ (Patterns) ที่มีอยู่ในข้อมูล ผู้ที่เห็นด้วยกับแนวการเชิงพฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral Approach) ใน การศึกษาวิชาธุรกิจศาสตร์อ้างว่าการศึกษาวิชาธุรกิจศาสตร์แบบเดิมที่ปฏิบัติกันมานั้น ไม่ได้ช่วยให้คำตอบแก้ปัญหาทางการเมืองที่เกิดขึ้นได้ และไม่สามารถทำให้วิชาธุรกิจศาสตร์เป็นศาสตร์ที่แท้จริงได้

การศึกษาในเชิงพฤติกรรมศาสตร์มีจุดประสงค์ที่สำคัญ คือ ต้องการยกสถานภาพของรัฐศาสตร์ให้มีความเป็น “วิทยาศาสตร์” มากขึ้น โดยที่รัฐศาสตร์ ตั้งอยู่บนความเชื่อที่ว่า การศึกษาที่เป็นวิทยาศาสตร์นั้น ควรมีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการคือ¹⁷

ประการที่หนึ่ง จะต้องแยกค่านิยมของผู้ศึกษาออกจากข้อเท็จจริง (Facts) ค่านิยมเป็นเรื่องของความคิดเห็น แต่ข้อเท็จจริงเป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่จริงโดยไม่มีผู้ใดปฏิเสธ สถานภาพแห่งความเป็นจริงนั้นได้ ดังนั้น การศึกษาในเชิงประจักษ์ที่ถูกต้องในกรอบของนักพฤติกรรมศาสตร์ ก็คือ ข้อเท็จจริงจะเป็นมาตรฐานการสุดท้ายในการตัดสินความถูกผิดของทฤษฎีและหากจะมีความคิดเห็นได้ความคิดเห็นนั้นจะต้องอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่มีอยู่จริงนั้น

ประการที่สอง การศึกษาที่เป็นวิทยาศาสตร์ นักจากจะต้องอาศัยเหตุผลเข้า
ประกอบการศึกษาแล้ว การศึกษานั้นๆ จะต้องอาศัยวิธีการและกระบวนการที่เน้นอนสมเหตุผล
เข้าประกอบอีกด้วย

ซึ่งจากพื้นฐานทางความคิดนี้ ทำให้ขบวนการพฤติกรรมศาสตร์มุ่งหาแนวทางในการศึกษาในลักษณะที่เป็นวิทยาศาสตร์มากขึ้น ทั้งนี้โดยพยายามจะขัดอิทธิพลของค่านิยมในการศึกษาให้หมดไป

การศึกษาในเชิงพฤติกรรมศาสตร์ มีลักษณะของการศึกษาหลายประการ ซึ่งจะแบ่งได้ดังนี้¹⁸

1. ผู้ที่ศึกษาทางด้านพฤติกรรม โดยเฉพาะทางการเมืองเห็นพ้องกันว่า ทฤษฎีทางด้านนี้จะต้องเป็นทฤษฎีเป็นระบบ (Systematic) ใช้การสังเกต หรือข้อมูลที่เกิดขึ้นจริง (Empirical) และสามารถช่วยให้คาดคะเนถึงอนาคตได้ (Predictive Value)

ลักษณะของความเป็นระบบ (Systematization) และลักษณะของ Empirical นั้น ถือได้ว่า เป็นหลักสำคัญของการวิจัยในทางด้านพฤติกรรม เพื่อที่จะหาหลักทั่วไป (Generalization) ซึ่งจะต้องประกอบด้วยการวางแผนความคิด (Concept) การสร้างข้อสมมติฐาน และการนำเอกสารมติฐานนั้นมาพิสูจน์กับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ดังนั้นการวางแผนการวิจัยก็เพื่อที่จะให้ทฤษฎีหรือหลักทั่วไปอ่อนเกิดจากการวิจัยนั้น พิสูจน์ได้ว่าถูกต้องกับความเป็นจริง

ลักษณะของทฤษฎีที่เป็นแบบ Systematic และ Empirical นั้น ถือได้ว่าเป็นความแตกต่างจากทฤษฎีทางรัฐศาสตร์ที่มีมาแต่เดิม

นอกจากนี้ ทฤษฎีทางด้านพฤติกรรม ช่วยให้คาดคะเนปรากฏการณ์ในอนาคตได้ ซึ่งลักษณะของทฤษฎีที่ดี จะต้องไม่เพียงแต่อธิบายปรากฏการณ์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน ได้เท่านั้น แต่จะต้องช่วยให้ค้นพบปรากฏการณ์ใหม่ ๆ อีกด้วย สำหรับในทางรัฐศาสตร์นั้น ทฤษฎีที่มีอยู่อาจจะไม่สามารถนำมาซึ่งทฤษฎีใหม่ ๆ ได้ เพียงแต่ให้ทฤษฎีช่วยให้เราทำนายปรากฏการณ์ของการเมืองที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ เช่น ถ้าทฤษฎีเกี่ยวกับเสถียรภาพทางการเมือง ซึ่งให้เห็นถึงปัจจัยหรือตัวแปร (Variables) ต่าง ๆ ที่ช่วยเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมือง และถ้าทฤษฎีนั้นได้รับการพิสูจน์แล้วว่าถูกต้อง ก็จะช่วยให้คาดคะเนได้ว่า ในประเทศใดประเทศหนึ่งถ้าขาดปัจจัยดังกล่าวแล้ว ความยุ่งยากทางการเมืองจะเกิดขึ้นได้

อนึ่ง ทฤษฎีด้านพฤติกรรมนี้ มีบทบาทในการช่วยจำกัดขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าว่าเรื่องใดควรศึกษา เรื่องใดควรจะมองข้ามไปเสีย ทฤษฎีในเรื่อง ๆ หนึ่งจะต้องชี้ให้เห็นได้ว่าเกี่ยวข้องกับเรื่องใดบ้าง ข้อมูลอันไหนเกี่ยวข้องควรจะนำมาใช้ ข้อมูลใดที่ไม่เกี่ยวข้องก็ไม่ควรสนใจ ทฤษฎีจะต้องให้คำจำกัดความ และซึ่งให้เห็นถึงขอบเขตของวิชาหนึ่งได้ เช่น ทฤษฎีในด้านพฤติกรรมทางการเมือง จะต้องแสดงให้เห็นว่าอะไรเป็นเรื่องการเมืองอะไร

ไม่ใช่ เป็นต้น นอกจากจะระบุว่าข้อมูลใดเกี่ยวข้องและข้อมูลใดไม่เกี่ยวข้องแล้ว ทฤษฎียังบอกได้ว่า ข้อมูลที่เกี่ยวข้องนั้นสามารถนำมาใช้ได้แค่ไหน ยอมรับได้เพียงใด และทฤษฎีจะช่วยประยัดถ้อยคำในการสร้างข้อความที่จะให้ครอบคลุมถึงปรากฏการณ์ทั่ว ๆ ไปได้ ทฤษฎีที่ดีจะต้องกระทัดรัด แต่มี Generalization สูง

2. ลักษณะอีกประการหนึ่งของการศึกษาแบบพฤติกรรมในทางรัฐศาสตร์ คือ “ไม่ถือว่าสถาบันเป็นหน่วยชั้นพื้นฐานของการวิเคราะห์ในทางรัฐศาสตร์” แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าการศึกษาทางด้านพฤติกรรมจะเพิกเฉยความสำคัญของสถาบัน แต่เป็นเพียงต้องการจะขยายขอบเขตการศึกษาให้กว้างขวาง เช่น เป็นเรื่องของการแบ่งสรรอำนาจ Power, Rule, และ Authority เป็นต้น ความหมายเหล่านี้ครอบคลุมกว้างขวาง “ไม่แต่เฉพาะสถาบันที่เป็นทางการเท่านั้น แต่ยังขยายไปถึงแบบแผนของพฤติกรรมทั้งหลายในสังคม

3. ลักษณะอันต่อมาของวิธีการศึกษาแบบพฤติกรรม คือ ความเชื่อในอันหนึ่งอันเดียวกันของวิชาทางสังคมศาสตร์ อันที่จริงแล้ว การแยกตัวของวิชาสังคมศาสตร์ออกเป็นวิชาสังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ จิตวิทยา และประวัติศาสตร์ เพิ่งเริ่มมาไม่นานนี้เองแต่วิชาเหล่านี้ก็สนใจในเรื่องเดียวกัน คือพฤติกรรมของพฤติกรรมมนุษย์ การแยกวิชาสังคมศาสตร์ออกไปเช่นนั้น เป็นการดำเนินถึงบทบาทของมนุษย์ในสังคมเป็นสำคัญ แต่ทั้งนี้ก็เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์ เพื่อบทบาท/พฤติกรรมเกี่ยวข้องกัน ก็ซึ่งให้เห็นว่า เนื้อหาวิชาการสังคมศาสตร์ก็เป็นเรื่องอันเดียวกัน

4. ลักษณะอีกประการหนึ่งของการศึกษาแบบพฤติกรรมก็คือ การใช้วิธีการพิเศษที่จะช่วยให้การสังเกต จัดแยกประเภท และการจัดข้อมูลที่ได้มาได้อย่างถูกต้องมากที่สุด เท่าที่จะทำได้ดังนั้น การศึกษาพฤติกรรมจึงได้บัญญัติคำพท์ต่าง ๆ ขึ้นมาใช้ และนำเอาคณิตศาสตร์มาช่วยในขอบเขตที่กว้างขวางในการวิเคราะห์ ด้วยเหตุผลว่า คำศัพท์เก่า ๆ ที่ทางรัฐศาสตร์ใช้อยู่นั้นไม่เหมาะสมกับการศึกษาแบบพฤติกรรม นอกจากนั้น ภาษาที่ใช้กันทั่ว ๆ ไปในทางรัฐศาสตร์ มีความหมายคลุมเครือไม่แน่นอน ซึ่งทำให้นักรัฐศาสตร์ต่าง ๆ ตีความหมายกันผิดแยกกันออกไปได้ค้า ๆ หนึ่งอาจแปลไปได้หลายความหมาย การให้คำจำกัดความจึงมีความจำเป็น เพื่อให้ได้ความหมายที่ชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้การวิเคราะห์/การวัดสิ่งนั้น ๆ ได้ถูกต้องแน่นอนขึ้น

การจัดข้อมูลให้ได้ถูกต้องจำต้องนำเอาวิธีของสถิติและคณิตศาสตร์มาช่วย แม้วิธีการของคณิตศาสตร์ที่นำมาใช้กับทางรัฐศาสตร์ในสายตาของนักคณิตศาสตร์แล้ว ยังเป็นวิธีที่ง่าย ๆ ที่ยังอยู่ในขั้นพื้นฐาน แต่ในสายตาของนักรัฐศาสตร์โดยทั่วไปแล้วถือว่าเป็นเรื่องยุ่งยาก อย่างไรก็ตามผู้ที่ศึกษาทางด้านพฤติกรรมเชื่อว่า ถ้าสามารถวัดข้อมูลได้ชัดเจนมากขึ้น

และหาความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์ทางการเมืองต่าง ๆ ได้ແเน່ນອນมากขึ้น โอกาสที่จะสร้างทางใหม่ ๆ ทางวัฒนาศาสตร์ก็จะมีมากขึ้น

กล่าวโดยสรุปแล้ว พฤติกรรมศาสตร์ได้กลายเป็นขบวนการทางความคิดในการวิเคราะห์การเมืองแนวหน้าที่มุ่งค้นหาคำตอบโดยอาศัยทฤษฎีและการสังเกตการณ์/การขadrับนกันข้อมูลในโลกแห่งความเป็นจริง แนวความคิดนี้เชื่อว่าจะสามารถลดความไม่สงบของผู้ศึกษาลงได้โดยศึกษาสิ่งที่เป็นจริง การที่จะศึกษาว่าควรจะเป็นอย่างไร อย่างไร ตามพฤติกรรมศาสตร์ก็ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ในบางประเด็น ดังจะได้กล่าวในส่วนต่อไป

ข้อจำกัดของแนวการวิเคราะห์เชิงพฤติกรรมศาสตร์

- ความซับซ้อนของพฤติกรรมมนุษย์
- เจตจำนงอิสระของมนุษย์แต่ละคน
- ปฏิกริยาต่อสิ่งแวดล้อมของมนุษย์
- การแยกข้อเท็จจริงและค่านิยมออกจากกัน

การนำแนวทางศึกษาเชิงพฤติกรรมศาสตร์มาใช้ศึกษาการพัฒนา การเมือง/การศึกษาพฤติกรรมการเมือง

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ชนชั้น เพศ ระดับการศึกษา<sup>รายได้ ถื่นที่อยู่ สถานภาพ
ในการดำรงชีพ ฯลฯ</sup>

พฤติกรรมในการออกเสียงเลือกตั้ง<sup>การมีส่วนร่วมทางการเมือง แนว
โน้มทัศนคติทางการเมือง ฯลฯ</sup>

รูแบบในการศึกษาพฤติกรรมทางการเมือง โดยใช้แนวทางพฤติกรรมศาสตร์

ข้อจำกัดของแนวการวิเคราะห์เชิงพฤติกรรมศาสตร์

การศึกษาเชิงพฤติกรรมศาสตร์ได้รับการต่อแย้งอย่างมากจากวัฒนาศาสตร์ ซึ่งยังนิยมการศึกษาแบบดั้งเดิมหรืออนุรักษ์นิยม แม้ว่าในระยะหลัง ๆ จะปรากฏว่ามีการยอมรับแนวการวิเคราะห์เชิงพฤติกรรมศาสตร์ในทางวัฒนาศาสตร์ แต่การศึกษาวิธีนี้ก็ยังมีข้อจำกัดซึ่งเปิดโอกาสให้มีการต่อแย้งอยู่เสมอ

นักวัชศาสตร์กลุ่ม Traditionalists แนวอนุรักษ์นิยม ได้டีแย้งในสาระสำคัญ 4 ประเด็น¹⁹ คือ

ประเด็นแรก เนื้อหาสาระ (Subject Matter) ของวัชศาสตร์ขับข้อนอกกว่าที่จะกำหนดเป็น “ข้อสรุปทั่วไป” (Generalizations) ระบุชี้เหตุและผลได้อย่างหมวดๆ

ประเด็นที่สอง การกระทำของมนุษย์ขึ้นอยู่กับเจตจำนงอิสระ (Free will) ของแต่ละคน จะนั้นจึงไม่สามารถจะระบุสาเหตุของพฤติกรรมต่าง ๆ ได้

ประเด็นที่สาม ในแต่ละสถานการณ์มนุษย์จะแสดงพฤติกรรมแตกต่างกันออกไป และเมื่อบุคคลรู้ว่าตนกำลังถูกติดตามศึกษา บุคคลก็จะมีปฏิกิริยาต่อสถานการณ์นั้น ทำให้แสดงพฤติกรรมอันไม่เป็นธรรมชาติโดยการณ์ดังกล่าว จะนั้นจึงไม่สามารถจะค้นพบสภาพที่แท้จริงในพฤติกรรมของมนุษย์ได้

ประเด็นสุดท้าย เป็นกรณีที่ได้กล่าวถึงในรายละเอียดมาแล้ว คือการแทรกข้อนของค่านิยมของนักวิชาการที่ทำการศึกษา

1. ความขับข้อนของพฤติกรรมมนุษย์

สาเหตุที่ทำให้พฤติกรรมมนุษย์มีความขับข้อนั้น เป็นเพราะพฤติกรรมมนุษย์ขึ้นอยู่กับปัจจัยนาประการ และเมื่อปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมดังกล่าวมีเปลี่ยนแปลงไป พฤติกรรมที่สังเกตการณ์ก็พลอยเปลี่ยนแปลงไปด้วย ตัวอย่างเช่น หากจะอธิบายว่าบุคคลตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอย่างไรนั้น ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมีจำนวนมากมาย ทั้งที่เป็นจิตสำนึก (Conscious) และจิตใต้สำนึก (Unconscious) ซึ่งแต่ละปัจจัยต่างเปลี่ยนแปลงไปทุกวี่วันผู้โดยไม่ได้แย้งประเด็นนี้กล่าวว่าพิสิกส์และเคมีสามารถทดลองได้ การทดลอง (Experiment) เป็นวิธีการสำคัญที่จะช่วยขัดปัจจัยที่มีผลกดดันกรณีที่ทำการศึกษาได้ หลักการพื้นฐานในเรื่องนี้ก็คือ ในกระบวนการการทดลองนั้น ผู้วิจัยจะควบคุมปัจจัยที่ไม่พึงประสงค์ให้คงที่ไว้ โดยปล่อยให้เฉพาะปัจจัยที่พึงประสงค์เข้ามีปฏิกิริยา อย่างไรก็ตามการทดลองเกี่ยวกับมนุษย์มีความยุ่งยากมาก

ปัญหาหลักในการนำวิธีการทดลองเข้าไปในการศึกษาพฤติกรรมมนุษย์มีอยู่ 3 ประการ คือ

ประการแรก คนจำนวนมากมีความรู้สึกว่าการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์นั้นขัดกับจริยธรรมและศีลธรรม (Unethical and Unmoral) หากนักวิจัยจะศึกษาว่าคนที่มีการศึกษาน้อยไปลงคะแนนเสียงด้วยวิธีการถูกซักจุ่งยิ่งกว่าที่จะเป็นการตัดสินใจด้วยตนเอง การที่จะไปควบคุมให้คนมีการศึกษาน้อยเพียงเพื่อการทดลองกรณีนี้แล้ว ก็ถือว่าเป็นความคิดที่ไร้คุณธรรมอย่างยิ่ง

ประการที่สอง นักวิจัยรัฐศาสตร์ไม่มีกำลังอำนาจพอที่จะไปจัดและการทดลองทางการเมืองที่สมบูรณ์ได้ ด้วยย่าง เช่น นักรัฐศาสตร์อาจสังสัยว่ารูปแบบของการปกครองมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับครั้งชาทางการเมือง แต่นักรัฐศาสตร์ก็ไม่สามารถไปบังคับให้รัฐหรือหน่วยงานของรัฐ หรือหน่วยการปกครองท้องถิ่นอื่นใดให้เปลี่ยนรูปแบบการปกครอง เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์กับระดับครั้งชาทางการเมืองของพลเมือง และไม่สามารถควบคุมปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปกครอง เพื่อที่จะดูเฉพาะอิทธิพลของครั้งชาทางการเมืองอย่างเดียวได้

ประการที่สาม ใน การใช้วิธีการทดลองในการศึกษามนุษย์เกี่ยวข้องกับธรรมชาติของมนุษย์ (Human Nature) มนุษย์ในฐานะเป็นหน่วยในการศึกษานั้นมีความแตกต่างจากหน่วยของการศึกษาในทางวิทยาศาสตร์ภายภาพอย่างมาก กล่าวคือ มนุษย์มีสติปัญญา มีความเฉลี่ยวฉลาด และเมื่อรู้ว่าตัวเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการทดลองแล้ว บุคคลมักจะตระหนักรู้ว่าตัวเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการทดลองและพฤติกรรมของเขาก็ทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากสภาพที่แท้จริงทางธรรมชาติ

จากเหตุผลทั้งสามประการนี้ ทำให้นักวิจัยสามารถใช้วิธีการทดลองในการศึกษา รัฐศาสตร์ได้อย่างจำกัด ซึ่งหมายถึงว่า นักวิจัยประสบความยุ่งยากในการศึกษาค้นคว้าเนื่องจากพุติกรรมทางการเมืองของมนุษย์ได้รับผลกระทบจากปัจจัยต่าง ๆ มากมาย ทำให้ตรวจสอบหาสาเหตุที่แท้จริงได้ยาก

อนึ่ง ความซับซ้อนของพุติกรรมมนุษย์เนื่องมาจากความเฉพาะตัว (Unique) ของแต่ละพุติกรรม พุติกรรมแต่ละอย่างจะไม่เกิดขึ้นซ้ำอีก ด้วยย่าง เช่น การปฏิวัติการปกครองไทย พ.ศ. 2475 เป็นปรากฏการณ์เฉพาะ ไม่มีทางเกิดขึ้นอีกอย่างแน่นอน คือ แม้จะมีเหตุการณ์เกิดขึ้นก็จะไม่เหมือนเดิมทุกประการ แต่ในเมื่อศาสตร์เกิดขึ้นโดยพัฒนาความรู้จากการสังเกตการณ์ปรากฏการณ์เดิมที่มีสภาพคงที่อย่างช้าแล้วช้า อีก นักวิชาการกลุ่ม Traditional จึงต้องยังว่า วิธีการทางศาสตร์จะไม่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาความรู้จากปรากฏการณ์ทั้งหลายที่มีลักษณะเฉพาะตัว ดังกล่าวนี้ได้

2. เจตจำนงอิสระ

นักวิชาการกลุ่ม Traditionalists บางคนได้ยังว่า การแสวงหาข้อสรุปทั่วไป ทางศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับพุติกรรมมนุษย์ไม่เพียงแต่ประสบความยุ่งยากเท่านั้น หากแต่เรื่องความหมายอีกด้วย เพราะแท้ที่จริงนั้นพุติกรรมทั้งหลายไม่มีแบบแผน (Irregularities) การค้นหาสิ่งที่ไม่มีนั้นไม่มีทางที่จะพบได้

ความเชื่อเบื้องต้นของศาสตร์ขึ้นอยู่กับหลักการกำหนดดั้สิน (Determinism) หลักการกำหนดดั้สินเชื่อว่า ปรากฏการณ์ทุกอย่างมีสาเหตุและผล นักวิชาการกลุ่ม Traditionalists โดยยังว่าพฤติกรรมของมนุษย์ “ไม่ได้มีแบบแผนในเชิงเหตุและผลดังกล่าว หากแต่ว่า มนุษย์มีเจตจำนงอันอิสระของตน (Free Will) มนุษย์แต่ละคนมีอิสระในการเลือกสร้าง อันเป็นความปรารถนาเฉพาะของตน นั่นคือ พฤติกรรมของมนุษย์ปราศจากซึ่งจะระเบียบแบบแผนที่จะมาจัดระบบระเบียบได้ ๆ ได้

3. ปฏิกริยาต่อสิ่งแวดล้อมของมนุษย์

นักวิชาการกลุ่ม Traditionalists ระบุถึงปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติของมนุษย์ กล่าวคือ การศึกษาทางสังคมศาสตร์จำนวนมากบ่งชี้ว่า เมื่อบุคคลรู้ตัวว่าตัวเป็นหน่วยในการศึกษาตน เขายังคงมีพฤติกรรมที่ผิดแยกไปจากสภาวะปกติ ดังที่กล่าวมาแล้วในตอนที่ว่าด้วยข้อจำกัดของการทดลองในการศึกษามนุษย์ แต่ในกรณีนี้เน้นที่การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยทั่วไป ซึ่งก็จะอยู่ในสภาพเดียวกัน นั่นคือ การเก็บรวบรวมข้อมูลของตัวบุคคลก็เป็นเสมือนหนึ่งตัวแปรที่กระทบกับพฤติกรรมของบุคคลด้วย ซึ่งไม่สามารถควบคุมให้อยู่ในสภาวะปกติได้อย่างหมดหากข้อมูลที่นักวิชาการทางศาสตร์รวบรวมได้นั้นไม่ใช่ข้อมูลที่เป็นแบบแผนทางธรรมชาติของพฤติกรรมมนุษย์แท้ ๆ การศึกษาเชิงศาสตร์ได้ จะໄร์ความหมาย

4. การแยกข้อเท็จจริงและค่านิยมออกจากกัน

ดังที่กล่าวมาแล้วในตอนต้น รากฐานของความรู้ทางศาสตร์ขึ้นอยู่กับความเชื่อที่ว่าข้อเท็จจริง (Fact) และค่านิยม (Values) นั้นแตกต่างกัน ดังที่นักปรัชญาเมธี เช่น เดวิด 休姆 (David Hume) ได้บ่งชี้ไว้ นักวิชาการกลุ่มจารีตนิยมกล่าวว่า การศึกษาการเมืองนั้น ไม่สามารถแยกข้อเท็จจริงกับค่านิยมออกจากกันได้ นักวิชาการกลุ่มนี้ระบุว่า ที่นักรัฐศาสตร์บางคนระบุว่าการศึกษาของตนปลอดจากค่านิยม (Value-Free) นั้น เป็นการที่กักເກົ່າອົງເຖິງເທົ່ານັ້ນ เพราะที่จริงเข้ายังใช้ค่านิยมบางประการเป็นฐานในการวิเคราะห์อยู่ เป็นต้นว่า ในการศึกษาการเมืองมักจะมีฐานคิดว่า ประชาธิปไตยนั้นดี หรือ ประชาธิปไตยที่พัฒนาไปสู่แบบอย่างตะวันตกนั้นดี เป็นต้น นักวิชาการกลุ่ม Traditional ว่าผู้ที่อ้างการศึกษาทางรัฐศาสตร์ของตนว่าปลอดซึ่งค่านิยมนั้นแท้จริงเป็นเพียงคำโฆษณาที่หลอกหลวงเท่านั้นเอง

นอกจากนี้ การศึกษารัฐศาสตร์ตามแนวพหุคุติกรรมศาสตร์ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง โดยทั่วไปแล้วจะอยู่ในประเด็นที่ว่า²⁰

1. แนวการวิเคราะห์เชิงพหุคุติกรรมศาสตร์ศึกษาแค่เปลือกนอก เพราะทั้งประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นแก่นสำคัญ
2. เป็นการศึกษาอย่างดีน ฯ เพราบปฏิเสธความจำเพ็ชดจากแสงสว่างของงานคลาสสิก
3. เป็นการเลียนแบบศาสตร์แขนงอื่น ๆ ซึ่งผิดพลาดกันมาตลอด
4. เป็นการเสนอเรื่องลอกหลวงโดยใช้อ้อยคำที่ประหลาดพิสดาร
5. หลอกหลวงโดยอ้างความแม่นยำซึ่งแท้จริงคือความบังเอิญ
6. แห้งแล้งไร้ประโยชน์เพราะศึกษาปัญหาสามัญสำนึกที่ตอบได้ง่าย ฯ
7. ขาดอrrorrasเพื่อระดับศึกษาสภาพที่เป็นกลาง
8. ไร้ศีลธรรมไร้ความหมายต่อมนุษยชาติเพราไม่ยอมศึกษาปัญหาเชิงปักษาน
9. เข้าใจยาก เพราะใช้สกัดและคณิตศาสตร์อันรุ่มร่ามที่นักรัฐศาสตร์ส่วนมากไม่รู้เรื่องด้วย
10. ล้มเหลว ศึกษาอย่างที่ตั้งเป้าหมายไว้แต่เดิมไม่ได้ นั่นคือไม่สามารถสร้างศาสตร์ทางการเมืองขึ้นมาได้

นักวิชาการกลุ่มปรัชญาการเมืองได้ “โจมตี” ว่าสิ่งที่เรียกว่าศาสตร์เชิงประจำษ์ทางการเมืองนั้นอยู่ที่ไหน ทฤษฎีเชิงประจำษ์ของพหุคุติกรรมการเมืองที่ลงทุนลงแรงและเสียเวลาไปมหาศาลนั้นอยู่ที่ไหน นอกจากนั้น นักวิชาการกลุ่มนี้ยังโจมตีถึงความพยายามที่จะสร้างศาสตร์การเมืองขึ้นมา (หรือวิทยาศาสตร์ทางการเมือง) โจมตีข้อบกพร่องนานัปการของ การใช้วิธีการบริมาณและวิธีการศึกษา ค่อนแคนดิเดียนการศึกษาพหุคุติกรรมออกเสียงเลือกดังที่จะเลยแบ่งมุ่งทางการเมือง ประมาณความคิดประหลาดที่จะใช้รัฐ “ศาสตร์” ควบคุมพหุคุติกรรมทางการเมืองของมนุษย์ยี่ยงการใช้วิทยาศาสตร์ควบคุมปรากฏการณ์ทางธรรมชาติอื่น ๆ นักวิชาการกลุ่มนี้ยืนยันว่า นักพหุคุติกรรมศาสตร์ศึกษาอยู่ในกรอบของเวลาและสถานที่ และต้องการที่จะก่อเจดีย์แห่งหลักการอย่างถาวรไว้ในสวรรค์ของศาสตร์การเมือง โจมตีว่าทำมกลางปัญหาที่หนักหน่วงและความเห็นแตกต่างในทางการเมืองนั้น การวิจัยเชิงพหุคุติกรรมศาสตร์ให้ความสำคัญแก่ปัญหาที่ควรจะดำเนินการรับด่วนที่สุดในปัจจุบันน้อยมาก เช่น ความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงทฤษฎีประชาธิปไตยให้ถูกต้อง เป็นต้น

ข้อวิพากษ์วิจารณ์ดังกล่าวนี้ไม่ได้มุ่งโจมตีความคิดเห็นทางการเมืองของกลุ่มนักคลื่นหรือเพื่อปรัชญาการเมืองแต่อย่างใด หากเป็นการวิพากษ์วิจารณ์ “เพอร์รูสตาสต์” และมีผลกระทบต่อกระบวนการศึกษาวิธีศาสตร์ทั้งหมดไม่น้อยที่เดียว

นอกเหนือจากการวิพากษ์วิจารณ์ของกลุ่มปรัชญาการเมืองแล้ว การศึกษาวิธีศาสตร์ตามแนวทางพฤติกรรมศาสตร์ยังได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากกลุ่ม “ซ้ายใหม่” (New Left) ว่ารัฐศาสตร์เชิงพฤติกรรมเป็นสิ่งกังขาได้ เพราะอ้างอิงไปถึงสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้นจริงโดยใช้วิธีการในการศึกษาวิจัยช่วยในการทำนาย นำสังสัยในความพยายามที่จะสร้างศาสตร์ของการเมืองขึ้นจากการอบรมการวิจัยของวิทยาศาสตร์ ภาษาและกระบวนการการวิจัยเน้นลักษณะนามธรรม ซึ่งไม่แน่ใจว่าเป็นความต้องการหรือเป้าหมายจริงของมนุษยชาติ

การวิพากษ์วิจารณ์ทั้งข้อดีและข้อจำกัดดังกล่าวข้างต้นได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการศึกษาค้นคว้าทางรัฐศาสตร์ให้เป็นเหตุเป็นผล มีเป้าหมาย มีแนวทางศึกษาที่กระชับรัดกุม เพื่อที่จะทำความเข้าใจการดำเนินชีวิตทางการเมืองของมนุษย์และเพื่อประโยชน์สุขของมนุษย์ชาติที่กว้างขวางยิ่งขึ้น

ข้อจำกัดของการศึกษาแนวทางพฤติกรรมศาสตร์

การศึกษาในแนวทางพฤติกรรมนับว่าเป็นสิ่งใหม่ที่ได้รับการต้อนรับอย่างมากจากนักรัฐศาสตร์ที่ศึกษาแนวทางการศึกษาแบบเก่า ในปัจจุบันได้มีการยอมรับการศึกษาแบบพฤติกรรมในทางรัฐศาสตร์ แต่ว่าการศึกษาแบบนี้ยังมีข้อจำกัดซึ่งเปิดโอกาสให้มีการโน้มตื้อยู่เสมอ

นักศึกษาทางด้านพฤติกรรมมีจุดมุ่งหมายประการแรกที่จะอธิบายพฤติกรรมทางการเมืองของมนุษย์ภายใต้ข้อสมมติฐานที่เฉพาะเจาะจงและภายใต้สภาพที่บังคับให้ คือ ผู้ศึกษาจะต้องวางแผนข่ายการวิเคราะห์ให้ชัดเจนและควบคุมด้วยตัวเอง ๆ ได้ และในประการที่สองต้องการที่จะคาดคะเนถึงพฤติกรรมของมนุษย์ว่าจะเป็นอย่างไรภายใต้สภาพหนึ่ง ๆ ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่านักรัฐศาสตร์ด้านพฤติกรรมต้องการอธิบายและคาดคะเนพฤติกรรมแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific explanation and scientific prediction)

จุดมุ่งหมายข้างต้น นักศึกษาทางด้านพฤติกรรมมีความเชื่อว่าสามารถประสบความสำเร็จพอสมควรที่เดียว โดยเฉพาะในด้านการอธิบายพฤติกรรมทางการเมืองสามารถทำได้อย่างถูกต้องแน่นอนมากยิ่งขึ้น ตลอดจนได้เอกสารพิวเตอร์เข้ามาช่วยประมวลข้อมูล ยิ่งทำให้ผลที่ออกมามีความแน่นอนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านของทฤษฎีการตัดสินใจ ซึ่งมีองค์ประกอบและข้อมูลเป็นจำนวนมากมากกว่าที่สมองคนธรรมชาติคำนวณได้

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าจะได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีการวิจัย การสร้างตัวแบบและการนำเสนอคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วย การศึกษาด้านพฤติกรรมก็มีปัญหาซึ่งก่อเป็นข้อจำกัดต่อไปนี้

1. ปัญหาด้านการหาคำอธิบายแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific explanation)

1.1 ข้อจำกัดด้านจำนวนข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา การศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมืองหนึ่ง ๆ จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลมาก แต่ไม่สามารถรวบรวมได้ทุกประการจึงจำเป็นต้องสร้างข้อสมมติหรือ assumption ขึ้น อันทำให้การอธิบายปรากฏการณ์นั้น ๆ มีข้อจำกัดอยู่มาก

1.2 ข้อจำกัดด้านความถูกต้องของข้อมูล ผลการวิเคราะห์หรือการอธิบายปรากฏการณ์จะตรงกับความเป็นจริงมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับข้อมูลที่ได้มาจะถูกต้องมากน้อยเพียงใดในการศึกษาโดยเฉพาะจะศึกษาเพื่อจะวางแผนเพื่อจะอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองชนิดเดียวกัน แต่เกิดขึ้นหลาย ๆ ประเทศ จำเป็นต้องใช้ข้อมูลหลาย ๆ ประเทศเปรียบเทียบกัน ซึ่งในบางประเทศข้อมูลที่ได้มามักไม่ถูกต้องนัก เช่น การสัมภาษณ์หรือการให้กรอบแบบสอบถาม ที่นำมาใช้ในประเทศไทย มักถูกโถ่แย้งอยู่เสมอว่าค่าดัชนีต่องกับความจริงนอกจากนี้ในด้านเงินตัวเลขหรือสถิติต่าง ๆ ก็มักจะมีการผิดพลาดอยู่เสมอ ทั้งหมดนี้ทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง เมื่อนำไปวิเคราะห์จะคลาดเคลื่อนจากข้อเท็จจริง

2. ปัญหาการคาดคะเนตามแนววิทยาศาสตร์ (Scientific Prediction)

การคาดคะเนเป็นการคาดคะเนที่มีเงื่อนไข คือมีลักษณะเป็น Hypothetical ไม่ใช่คาดคะเนว่าอะไรเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งเป็นการทำนายอนาคตอย่างที่เราเข้าใจกันทั่ว ๆ ไป

การคาดคะเนที่มีเงื่อนไขจะมีความหมายน้อยเพียงใดก็ต่อเมื่อเงื่อนไขนั้นเป็นจริง เป็นต้นว่าคาดคะเนว่าการก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ของไทยจะเป็นอย่างไรในอนาคต ก็จะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขต่าง ๆ เช่น มักจะเป็นการคาดคะเนว่าถ้ารัฐบาลดำเนินนโยบายอยู่อย่างปัจจุบัน การก่อการร้ายจะเป็นอย่างไรในอนาคต หรือคาดคะเนว่าถ้ารัฐบาลเปลี่ยนนโยบายการปราบปรามผู้ก่อการร้าย การก่อการร้ายจะเป็นอย่างไร ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการคาดคะเนนั้นจะเป็นจริงได้เพียงได้กับข้อมูลความเป็นจริงของเงื่อนไขนั้น ๆ การคาดคะเนโดยไม่มีเงื่อนไขถือว่าเป็นการคาดคะเนตามแนวทางวิทยาศาสตร์ไม่ได้ เพราะการคาดคะเนตามทางวิทยาศาสตร์จำต้องอาศัยทฤษฎีเป็นหลัก ซึ่งจำเป็นจะต้องมีการวางแผนเช่นนี้

3. ข้อจำกัดเกี่ยวกับการแยกค่านิยมออกจากข้อเท็จจริง แม้ว่าการศึกษาทางด้านพุทธกรรมต้องการแยกค่านิยมออกจากข้อเท็จจริงก็ตาม แต่ทางรัฐศาสตร์ก็ยังต้องเกี่ยวข้องกับค่านิยมเสมอ รัฐศาสตร์เป็นวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับอำนาจ เกี่ยวกับโครงสร้างผู้มีอำนาจและเกี่ยวกับขั้นบัน្តการขึ้นมาเมื่ออำนาจนั้น ดังนั้นวิชานี้จึงไม่จำกัดการศึกษาอยู่แต่เฉพาะว่าครมีอำนาจอย่างไร และมากน้อยเพียงไรด้วย ซึ่งปัญหาประการหลังนี้เป็นจุดสนใจและปรัชญา รัฐศาสตร์แบบเก่า ตลอดมาตั้งแต่สมัยกรีกและเป็นปัญหาที่ผู้ศึกษาด้านพุทธกรรมไม่สามารถให้คำตอบได้ ปัญหาว่าอะไรดีหรือไม่ดี ซึ่งเป็นเรื่องจิตใจของแต่ละคนไม่สามารถพิสูจน์ได้ให้เห็นจริง โดยวิธีการของวิทยาศาสตร์ ดังนั้นการศึกษาแบบพุทธกรรมจึงมิได้ต้องการที่จะล้มล้างการศึกษาแบบ Jarvis นิยม เป็นแต่เพียงต้องการเสริมการศึกษาวิชา Rattanakosin ให้สมบูรณ์ขึ้นเท่านั้น วิชา Rattanakosin ยังจำเป็นต้องมีทั้งการศึกษาตามแนวของพุทธกรรมและแนว Jarvis นิยมอยู่ และการศึกษาทั้งสองแบบนี้จำต้องพึงพาอาศัยซึ่งกันและกัน วิชา Rattanakosin จึงจะมีความเจริญก้าวหน้าได้โดยความร่วมมือกันระหว่างผู้ศึกษาทั้งสองแบบ

การนำแนวทางศึกษาเชิงพุทธกรรมศาสตร์มาใช้ศึกษาการพัฒนาการเมืองหรือการศึกษาถึงพุทธกรรมการเมือง

ในการศึกษาการเมืองนั้น มีการพัฒนามาเป็นเวลาช้านาน และมีแนวการศึกษาที่ต่างกันไปในแต่ละยุคสมัยคือ ในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 ถึง ต้นศตวรรษที่ 20 การศึกษาการเมืองเป็นการศึกษาโดยเน้นเรื่องรัฐเพระเห็นว่ารัฐเป็นเสมือนองค์การทางสังคมที่มีอำนาจเด็ดขาดสูงสุดเหนือบุคคลที่อ่อนโยนในอาณาเขตดินแดนนั้น ๆ จึงเชื่อว่าการศึกษาเรื่องรัฐจะครอบคลุมสาระต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองที่พากเข้าสู่ใจหมดแล้ว แต่ต่อมาในช่วงทศวรรษ 1940 การศึกษาการเมืองเริ่มเกิดปัญหา เพราะการมองเฉพาะเรื่องรัฐเป็นศูนย์กลางของการศึกษานั้น ทำให้เกิดปัญหานี้ในการอธิบายปรากฏการณ์ใหม่ ๆ อีกมากมาย แนวการศึกษาการเมืองจึงได้พัฒนาไปให้ความสนใจที่กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับอำนาจและอำนาจหน้าที่โดยศึกษาร่วมกับกระบวนการต่าง ๆ ที่ไม่เป็นทางการซึ่งมีความเกี่ยวข้องต่อการเมือง นอกจากนี้ยังมีการศึกษาการเมืองอีกหนึ่งที่เชื่อว่าการเมืองเป็นเรื่องของการขัดแย้งซึ่งกันและกันต่างฝ่ายต่างพยายามที่จะใช้ทรัพยากรทางการเมืองที่ตนมีอยู่เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ ดังนั้นการพัฒนาการเมืองจึงน่าจะมีความแน่นอนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้อำนาจ เพื่อแจกรางสิ่งที่มีคุณค่าให้กับสมาชิกของสังคมอย่างเป็นธรรมกว่าเดิม²¹ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวที่เกิดขึ้นย่อมกระทบต่อส่วนต่าง ๆ ของสังคม เช่น โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างหลีก

เลี่ยงไม่ได้ เพราะการเมือง เศรษฐกิจและสังคมมีความสัมพันธ์ต่อกัน เมื่อส่วนหนึ่งส่วนใดเปลี่ยนแปลงไปก็จะมีผลให้ส่วนอื่น ๆ ต้องแปรเปลี่ยนด้วย

การศึกษาพัฒนาการทางการเมือง มีนักวิชาการนำเอาแนววิเคราะห์ต่าง ๆ มาศึกษาการพัฒนาการเมืองและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ได้แก่ แนววิเคราะห์ระบบ (System Analysis) แนววิเคราะห์หน้าที่ (Function analysis) แนววิเคราะห์กระบวนการทางสังคม (Social process) แนววิเคราะห์ประวัติศาสตร์เปรียบเทียบ (comparative history) และแนววิเคราะห์เชิงพฤติกรรม (Behavioral Approach)

สำหรับแนววิเคราะห์เชิงพฤติกรรม เป็นแบบที่มีลักษณะของความเป็นระบบ และศึกษาจากข้อมูลที่เกิดขึ้นจริง (Systematic & Empirical) สิ่งที่นักวิเคราะห์เชิงพฤติกรรมต้องการตอบก็คือ อะไรเป็นระบบการเมืองที่ดีที่สุดสำหรับทุกคน

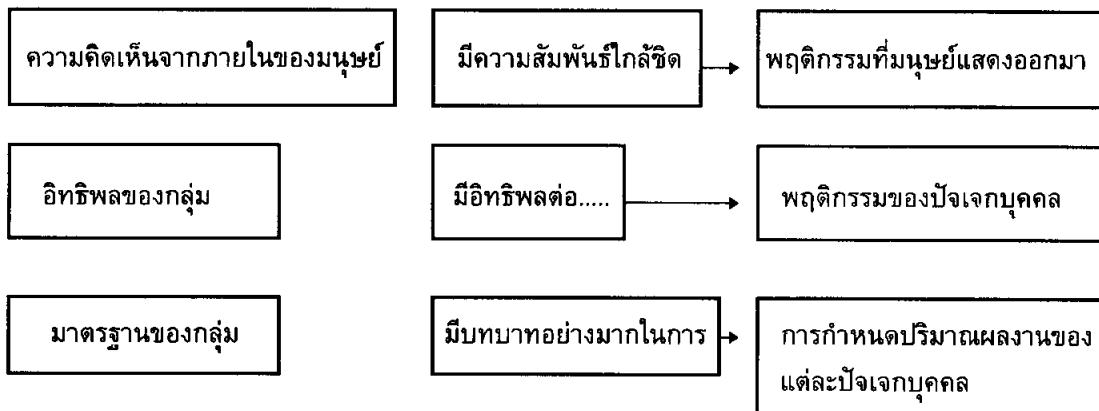
การนำแนวทางการศึกษาวิเคราะห์เชิงพฤติกรรมมาศึกษาพัฒนาการเมืองทำให้ การศึกษาพัฒนาการเมืองมีความโดยเด่นขึ้นมา เนื่องจากวิธีการเชิงพฤติกรรมเป็นการวิเคราะห์ที่ต้องอาศัยการค้นคว้าวิจัย (Research Methodology) ที่เป็นวิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการค้นหาพฤติกรรมทางการเมือง วัฒนธรรมทางการเมือง อิทธิพลกลุ่มทางการเมืองและกลุ่มทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางการเมืองอีกด้วย การศึกษาถึงพฤติกรรมทางการเมืองนั้น เป็นการศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคม (Socio Economic Status) กับพฤติกรรมทางการเมืองซึ่งมีขอบเขตในการศึกษากว้างขวางจึงทำให้ พฤติกรรมทางการเมือง (Political behavior) ได้รับความสนใจมากขึ้น จนมีการถกเถลงกันว่าพฤติกรรมทางการเมืองเป็นศาสตร์สาขานึงหรือเป็นวิธีการ (Method) หรือเป็นแนวทาง (Approach) อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ Dahl แสดงความคิดเห็นว่าพฤติกรรมการเมืองเป็นการศึกษาที่ต้องการความเข้าใจการเรียนรู้ หรือเป็นแนวการศึกษา (Orientation) เท่านั้น²²

การศึกษาถึงพฤติกรรมการเมืองได้แก่ พฤติกรรมในการออกเสียงเลือกตั้ง สาเหตุแห่งการลงคะแนนเสียง การมีความเห็นทางการเมือง การส่วนร่วมในการการเมือง และการเข้าเป็นสมาชิกองค์กรทางการเมือง เป็นต้น การศึกษาพฤติกรรมทางการเมืองดังกล่าวมักจะศึกษาถึงทัศนคติหรือความต้องการของบุคคลหรือหน่วยในการศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งใช้การวิเคราะห์ตามแนวทางพฤติกรรมศาสตร์ โดยวิเคราะห์จากตัวแปรอิสระ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามและวิธีการวิจัยแบบวิทยาศาสตร์คือ มีการตั้งข้อสมมุติฐาน การหาข้อมูล การรวบรวมข้อมูลด้วย การสำรวจ การแจกแจงและวิเคราะห์ข้อมูล การพิสูจน์สมมุติฐาน ซึ่งจำเป็นต้องใช้การคำนวณทางคณิตศาสตร์ ที่มีสูตรและตารางต่าง ๆ รวมทั้งการดำเนินรายการโดยวิธีทางคอมพิวเตอร์เพื่อช่วยให้การวิเคราะห์

**รูปแบบในการศึกษาพฤติกรรมขององค์การและ
การบริหารโดยใช้แนวทางพฤติกรรมศาสตร์
จากการศึกษาของเมโยและคณะ**

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

**รูปแบบในการศึกษาพฤติกรรมขององค์การ
และการบริหารโดยใช้แนวทางพฤติกรรมศาสตร์
ของนักทฤษฎีองค์การสมัยใหม่**

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ขั้นตอนวิธีการวิเคราะห์

การกำหนดสมมุติฐาน

- ระบุความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

การหาข้อมูลและการรวบรวมข้อมูล

- การใช้แบบสอบถาม/แบบถามจดจาก
การสัมภาษณ์

การแจกแจงข้อมูลและการแยกแยะข้อมูล

- การใช้สถิติเข้าช่วยในการอธิบายข้อมูล
เช่นการแจกแจงความถี่ค่า MODE
MEDIAN MEAN ความเบี่ยงเบน

การพิสูจน์สมมุติฐาน

- การใช้สถิติในการระบุความสัมพันธ์ตาม
สมมุติฐานว่ามีอยู่จริงหรือไม่เทคนิคที่ใช้
ได้แก่ (CHI-SQUARE TEST, T TEST
ANOVA) และยังมีค่าทางสถิติอื่น ๆ
ที่ใช้มาประกอบอีกจำนวนหนึ่ง

การนำแนวทางศึกษาเชิงพฤติกรรมศาสตร์มาใช้ศึกษาองค์การและการบริหารหรือการศึกษาถึงพฤติกรรมขององค์การ

การศึกษาองค์การ และการบริหารตามแนวทางพฤติกรรมศาสตร์ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับระบบของพฤติกรรมมนุษย์ในกระบวนการบริหาร หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการศึกษาถึงระบบของพฤติกรรมมนุษย์ที่แสดงออกในองค์การนั้นเอง การศึกษาตามแนวคิดดังกล่าวมีสมมติฐานเกี่ยวกับลักษณะธรรมชาติของมนุษย์ที่แตกต่างกันไป จากความเชื่อตามแนวความคิดของพวgnักบริหารสมัยเก่าโดยสิ้นเชิง เรายังมักเรียกผู้ศึกษาองค์การและการบริหารตามแนวทางพฤติกรรมศาสตร์ดังกล่าวว่า “เป็นนักทฤษฎีการบริหารสมัยใหม่” (Neoclassical Theory of Management)²³

Hugo Munsterberg เป็นผู้ริเริ่มนำเอาระบบของพฤติกรรมมนุษย์และระบบของสภาพแวดล้อมขององค์การเข้ามาเกี่ยวข้องกับระบบการบริหาร โดยนำเอาปัจจัยดังกล่าวเข้ามาช่วยให้การบริหารงานตามหลักการทางวิทยาศาสตร์มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น แนวความคิดของ Munsterberg จึงมีอิทธิพลต่อนักคิดคนอื่น ๆ ทำให้นักบริการหัน注意力เริ่มหันมาศึกษาถึงระบบของพฤติกรรมในองค์การกันอย่างจริงจังและกว้างขวาง งานเขียนของ Munsterberg ที่สำคัญคือ Psychology and Industrial Efficiency (1913) งานเขียนฉบับนี้เป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างการศึกษาตามแนววิทยาศาสตร์และการศึกษาตามแนวของพฤติกรรมศาสตร์

Elton Mayo นักจิตวิทยาจากมหาวิทยาลัยฮาร์ดเวย์ศึกษากรณี Hawthorne study โดยใช้การทดลองสามครั้งคือ การทดลองหาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมทางกายภาพกับผลิตภาพในการทำงานของบริษัทแห่งหนึ่ง การทดลองเพื่อตัดสินผลของการเปลี่ยนแปลง เงื่อนไขในการทำงานว่าจะมีอิทธิพลต่อผลิตภาพในการทำงานของกลุ่มอย่างไร และการทดลองเพื่อตัดสินผลของการใช้ระบบการจูงใจโดยอาศัยการให้ผลตอบแทนต่อชิ้น ว่าจะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงผลิตภาพในการทำงานของกลุ่มอย่างไร ซึ่งจากการทดลองสรุปได้ว่าปัจจุบันทางสังคมของกลุ่ม (Social Norms of Group) เป็นกุญแจสำคัญในการตัดสินพฤติกรรมในการทำงานของกลุ่ม การศึกษาของ Hawthorne นับว่ามีอิทธิพลต่อแนวการศึกษาองค์การและการบริหารและยังเป็นที่ยอมรับของนักวิชาการทางการบริหารในยุคต่อ ๆ มาว่า สภาพแวดล้อมขององค์การและพฤติกรรมของกลุ่มมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดต่อผลิตภาพในการทำงานของกลุ่ม เราอาจสรุปผลของความสัมพันธ์ของปัจจัยในการบริหารองค์การ หรือเรียกได้ว่าเป็นสมมติฐานเกี่ยวกับลักษณะทางธรรมชาติของมนุษย์ในแนวใหม่ได้ดังนี้

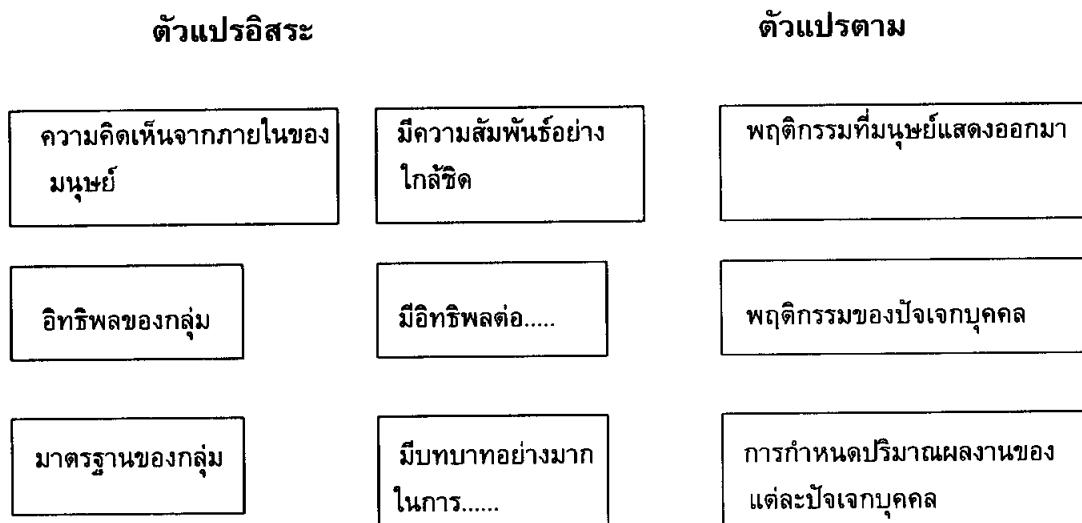
- ความคิดเห็นจากภายในของมนุษย์มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับพฤติกรรมที่มนุษย์แสดงออกมา
- อิทธิพลของกลุ่มมีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของปัจเจกบุคคล
- มาตรฐานของกลุ่ม (Group Standards) มีบทบาทอย่างมากในการที่จะกำหนดปริมาณผลงานแต่ละปัจเจกบุคคล
- เงินมีส่วนในการเพิ่มผลิตภาพในการทำงานของกลุ่มน้อยกว่ามาตรฐานของกลุ่มความคิดเห็นจากภายในของแต่ละบุคคล และสวัสดิการของแต่ละบุคคล

ผลสรุปจาก Hawthorne นำไปสู่การศึกษาองค์การและการบริหารแนวใหม่ เกิดทฤษฎีการบริหารงานสมัยใหม่ (Neoclassical Theory of Management) ซึ่งเน้นการศึกษาในเรื่องของพฤติกรรมองค์การ (Organization Behavior) นักทฤษฎีองค์การและการบริหารสมัยใหม่เชื่อว่ามนุษย์มีเพียงแต่เป็นสัตว์เศรษฐกิจ มนุษย์ยังมีความต้องการทางสังคมมีความต้องการส่วนตัวและมีเป้าหมายที่แตกต่างกันในการเข้ามาอยู่ร่วมกันในองค์การ การใช้ปัจจัยทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวเป็นเครื่องจูงใจ จึงไม่ทำให้เกิดประสิทธิภาพ ลักษณะของความต้องการส่วนตัวของมนุษย์ได้เข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อที่จะบำบัดความต้องการที่แตกต่างกันของมนุษย์ อันจะเป็นผลนำไปสู่ความพึงพอใจในการทำงาน นำมาซึ่งความจริงรักภักดี และความรู้สึกว่าตนเองเสมอเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ

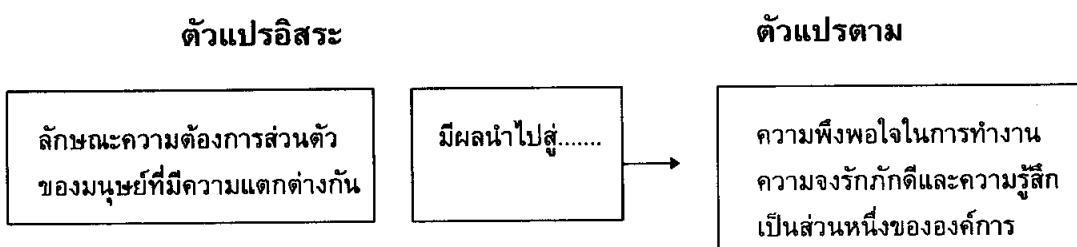
การศึกษาของนักทฤษฎีองค์การและการบริหารสมัยใหม่ซึ่งเป็นการศึกษาตามแนวทางพฤติกรรมศาสตร์ จึงมุ่งสนใจในรายละเอียดและคุณสมบัติของปัจจัยเหล่านี้

- ลักษณะของปัจเจกบุคคล
- สมมติฐานเกี่ยวกับลักษณะทางธรรมชาติของมนุษย์
- พฤติกรรมของกลุ่มในองค์การ
- การจูงใจในการทำงาน

รูปแบบในการศึกษาพฤติกรรมขององค์การและการบริหาร โดยใช้แนวทาง พฤติกรรมศาสตร์ จากการศึกษาของเมโยและคณะ มีลักษณะดังนี้

รูปแบบการศึกษาพฤติกรรมขององค์การและการบริหาร โดยใช้แนวทาง พฤติกรรมศาสตร์ของนักทฤษฎีองค์การสมัยใหม่ มีลักษณะดังนี้

การศึกษาถึงลักษณะของปัจเจกบุคคลทำให้เราทราบถึงกำหนดและคุณลักษณะของพฤติกรรมที่ปัจเจกบุคคลแสดงออกในองค์การ การศึกษาถึงสมมติฐานเกี่ยวกับลักษณะทางธรรมชาติของมนุษย์ ทำให้เราสามารถสร้างรูปแบบของการบริหารงาน (Mode) และสามารถกำหนดคุณลักษณะของผู้บริหารให้เหมาะสมกับลักษณะทางธรรมชาติของมนุษย์ นอกจากนี้ การศึกษาถึงพฤติกรรมของกลุ่มในองค์การจะช่วยให้เห็นถึงปัทสถานและค่านิยมของบุคคลในองค์การ ทำให้เราเข้าใจบุคคลที่ทำงานอยู่ในองค์การได้ดียิ่งขึ้น และสามารถสร้างระบบการจูงใจที่มีประสิทธิภาพขึ้นมาได้

ลักษณะการศึกษาพุทธิกรรมขององค์การ มีผลงานของ ดิน ปรัชญพุทธ์²⁴ ซึ่งอาศัยกรอบแนวคิดจากการศึกษาของลิขิต บีรเวคิน ว่าภูมิหลังทางเศรษฐกิจของข้าราชการชั้นหัวกะทิของไทย มีความสัมพันธ์กับทัศนคติทางการเมือง และกรอบแนวคิดจากการศึกษาของ เดอคูช แมนและคาร์บอนแนล ว่าลักษณะทางสังคมเศรษฐกิจของผู้บริหารฟิลิปปินส์ มีความสัมพันธ์กับความมุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศ การศึกษาของ ดิน ปรัชญพุทธ์ เป็นการศึกษาถึง ความมุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศของข้าราชการระดับสูงของไทย โดยมีสมมติฐานอยู่ 2 ประการคือ ภูมิหลังทางเศรษฐกิจของข้าราชการไทย มีความสัมพันธ์กับความมุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศ และวิธีปฏิบัติทางการบริหารงานบุคคล มีความสัมพันธ์กับความมุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศ ภายหลังการรวมข้อมูล แยกແยະข้อมูลและพิสูจน์สมมติฐานโดยใช้เทคนิคทางสถิติ Chi-Square Test & Kendall Tau จึงพบว่ามีภูมิหลังทางเศรษฐกิจสังคมตลอดจนวิธีปฏิบัติทางการบริหารงานบุคคลบางประการ มีความสัมพันธ์ต่อทัศนคติในด้านความมุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศ

แนวทางศึกษาเชิงพุทธิกรรมมาใช้ทางรัฐศาสตร์นอกจากจะนำมาศึกษาพุทธิกรรมทางการเมืองและพุทธิกรรมขององค์การดังที่กล่าวถึงแล้ว นักรัฐศาสตร์ยังได้นำมาศึกษาในด้านอื่น ๆ อีกหลายประการ เช่น การศึกษาพุทธิกรรมการเมืองระหว่างประเทศ การศึกษาพัฒนาการทางสังคม และการศึกษาพัฒนาชนบทในประเทศกำลังพัฒนา เป็นต้น แนวทางศึกษาเชิงพุทธิกรรมยังแสดงให้เห็นด้วยว่า มีความเป็นสาขาวิชาการ (Interdisciplinary) อย่างชัดเจน กล่าวคือมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับศาสตร์สาขาวิชาอื่น ๆ หลายแขนง เช่น สังคมวิทยา มนุษยวิทยา จิตวิทยา และวิทยาศาสตร์สถิติ เป็นต้น นอกจากนี้ แนวทางศึกษาเชิงพุทธิกรรม ยังสามารถนำไปใช้ประกอบกับแนวทางศึกษาอื่น ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ หรืออำนวยความสะดวกในการอธิบายต่อปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในการศึกษาทางรัฐศาสตร์ได้ดียิ่งขึ้นด้วย

การนำแนวพุทธิกรรมศาสตร์มาใช้ในการอภิปรายต่อปรากฏการณ์ต่าง ๆ

มีการนำแนวทางพุทธิกรรมศาสตร์มาใช้ศึกษาการเมืองของไทยมากขึ้นในปัจจุบันกรณีศึกษาที่จะยกมาให้เห็นในที่นี้คือ การศึกษากรณีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 7 มกราคม 2533 โดยหนังสือพิมพ์เดอะเนชัน ซึ่งอาจแบ่งการพิจารณาได้เป็นสองขั้นตอนคือ ขั้นตอนก่อนการเลือกตั้ง และขั้นตอนหลังการเลือกตั้ง

ก่อนการเลือกตั้ง

- มีการสุมตัวอย่างผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในกรุงเทพมหานครอย่างมีระบบ ว่าแนวโน้มของคนกรุงเทพจะเลือกผู้สมัครคนใด จำนวนร้อยละเท่าไรของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งทั้งหมด มีการนำวิธีการทางสถิติมาวิเคราะห์ให้เห็นอย่างเป็นรูปแบบทางคณิตศาสตร์

- การนำการศึกษาแบบวิทยาศาสตร์มาใช้ เช่น การคาดการณ์ว่าผู้สมัครคนใดจะได้รับเลือกตั้งโดยใช้ Covering Law of Explanation แบบ Inductive Explanation มาคาดการณ์ คือ ยกกฎเกณฑ์ที่ได้มาจากกระบวนการรวมสถิติเดิมว่าคนกรุงเทพ

- จะเลือกตัวบุคคลผู้สมัครรับเลือกตั้งมากกว่าพรรคราษฎรเมืองที่ส่งผู้สมัคร
- นักถือศาสนาพุทธ
- มีความสนใจในการเคลื่อนไหวทางการเมือง
- เป็นชนชั้นกลาง

เป็นตัวอย่างบางอันของ Statistical Generalization ที่มีการรวมรวมสถิติเมื่อ Initial Conditions มีลักษณะเป็นไปตาม Explanans ทั้งหมด ในที่นี้คือตัวบุคคลซึ่งได้แก่ พลตรีจำลอง ศรีเมือง เป็นคนที่มีบุคลิกน่าเชื่อถือ มีผลงานที่นำมาอ้างอิงได้ เช่น กรุงเทพฯ สะอาดขึ้น การแก้ไขปัญหาน้ำท่วมหลังฝนตก มีลักษณะเป็นตัวแทนของชนชั้นกลาง เข้าถึงชนทุกระดับ และนับถือศาสนาพุทธอย่างเคร่งครัด จึงมีการคาดคะเนกันก่อนเลือกตั้งว่าผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งจะลงคะแนนเสียงให้ พลตรีจำลอง ศรีเมือง ประมาณ 600,000 คน คาดคะเนว่ามีความเป็นไปได้แบบนี้ แต่ก็ไม่ได้ระบุว่าผลจะต้องออกตามนี้แน่นอน

- การศึกษารณีนี้ เป็นการศึกษาปัจเจกบุคคล ไม่ได้มีการนำสถาบันทางการเมือง เช่น พรรคราษฎรเมือง มาใช้ในการวิเคราะห์ด้วย

- ผู้ที่ทำการศึกษารณีนี้คือ น.ส.พ. เดอะเนชั่น ซึ่งมองในด้านหนึ่งก็มีความเป็นไปได้มาก ไม่ได้สังกัดอยู่กับกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และนำเสนอในแง่ของวิชาการมากกว่าการพยายามจะหาคะแนนเสียงให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

หลังการเลือกตั้ง

มีการวิเคราะห์กันอีกว่า เหตุใดพลตรีจำลอง ศรีเมือง จึงได้รับเลือกตั้งเป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครอีกรั้ง โดยที่คะแนนทั้งห่างผู้ที่ได้คะแนนรองลงมาอย่างมาก

- มีการนำบุคคลิกของพลตรีจำลอง ในเรื่องของความเป็นคนซื่อสัตย์ เคร่งครัด ในศาสนามาเป็นตัวอธิบายถึงสาเหตุที่คนไปเลือกพลตรีจำลอง ศรีเมือง เป็นการพิจารณาที่ด้วย

บุคคลไม่ได้มีการยกขั้นมาพูดว่า ที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปลงคะแนนเสียงให้ผลตรีจำลอง ศรีเมือง เพราะว่าเลือกพรรคร่วมธรรม

- การนำจิตวิทยามาใช้เคราะห์ความรู้สึกของผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงว่า ที่ผู้มีสิทธิออกเสียงเทคะแนนเสียงให้ผลตรีจำลอง ศรีเมือง เป็นเพราะว่า

1. ความเห็นใจในกรณีความขัดแย้งกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในขณะนั้น (พลเอกประมวล อธิเรกสาร) โดยเฉพาะเกี่ยวกับการแต่งตั้งปลัดกรุงเทพมหานคร

2. ความสนใจในระหว่างหาเสียง ผลตรีจำลอง ศรีเมือง ถูกรุ่มโจนตีจากหลายฝ่ายอย่างเสียหาย ซึ่งคนกรุงเทพฯ เชื่อว่าไม่ตรงกับความเป็นจริง

3. การหาเสียงอย่างถ่อมตน การเข้าถึงประชาชนโดยใช้ภาษาง่าย ๆ ตรงไปตรงมา ให้ความรู้สึกจริงใจมากกว่าการพูดโดยยกหลักการและนโยบายมาอธิบาย

4. การที่คะแนนเสียงของ ผลตรีจำลอง ทึ้งหัวผู้ที่ได้คะแนนรองลงมาสามัญ (ผลตรีจำลองได้ 703,671 คะแนน คุณเดชา สวนันนท์ได้ 293,777 คะแนน) เป็นเพราะว่า คนกรุงเทพฯ กล่าวว่าถ้ามีผู้ไปลงคะแนนเสียงกันน้อย ตัวแทนจากพรรคอื่นจะได้คะแนนจาก การซื้อเสียงได้ จึงพยายามช่วยกันลงคะแนนเสียงมากขึ้น

- การเบรียบเทียบสถิติของการเลือกตั้งปี 2528 และปี 2533 หัวจำนวนผู้มีสิทธิออกเสียง ผู้ออกเสียงเลือกตั้ง คะแนนเสียงที่ผู้ชนะการเลือกตั้งได้รับ คะแนนของผู้สมัคร รองลงมาทุกอย่างถูกเก็บเป็นตัวเลขข้อมูลนำมาเปรียบเทียบ และวิเคราะห์อย่างเป็นระบบด้วยวิธีการทำงานสถิติการนำแนวทางพฤติกรรมศาสตร์มาใช้ในการออกแบบเมืองไทยยังมีอยู่น้อย เพราะว่า

1. นักวิชาการทางรัฐศาสตร์ของไทยส่วนใหญ่ ได้รับการศึกษาในแนวคlassenic โดยการอ้างอิงประวัติศาสตร์ การศึกษาโดยการเรียนลำดับเหตุการณ์ วิเคราะห์โดยการบรรยาย ไม่คุ้นกับการนำวิธีการทำงานวิทยาศาสตร์ สถิติ และตัวเลขมาศึกษาวิเคราะห์เหตุการณ์ทางรัฐศาสตร์

2. ข้อมูลที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ทางรัฐศาสตร์ของไทย อยู่ในลักษณะของการบรรยายข้อมูลที่เป็นสถิติ และตัวเลขยังมีอยู่น้อยมาก ดังนั้น ถ้านำวิธีการแบบพฤติกรรมศาสตร์มาศึกษา ผู้ศึกษาอาจจะต้องรวมข้อมูลเอง ทำสถิติ และวิเคราะห์เอง ใช้เวลามาก

3. นักวิชาการรัฐศาสตร์ของไทย ไม่ได้มีจุดประสงค์ในการสร้างทฤษฎี ส่วนใหญ่จะเป็นการนำทฤษฎีมาประยุกต์ใช้เสียมากกว่า

4. การจำกัด ไม่ให้นำความคิดเห็นส่วนตัวมาใช้ในการวิเคราะห์กรณีศึกษาทำได้ยากเนื่องจากว่าผู้ศึกษาส่วนใหญ่จะมีพื้นฐาน และประสบการณ์ของตนเป็นตัวชี้นำอยู่เสมอ โอกาสที่จะเออนเอียงไปตามสิ่งที่ตนเชื่อ และศึกษามาน้อยมาก การรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์จึงมีแนวโน้มที่จะมีความคิดเห็นส่วนตัวเข้าไปร่วมอยู่เสมอ

5. ระบบการศึกษาในสังคมไทย แยกการศึกษาวิทยาศาสตร์ออกจากสังคมศาสตร์โดยเด็ดขาด ดังนั้น รัฐศาสตร์ซึ่งถือว่าเป็นวิชาหนึ่งในหมวดสังคมศาสตร์ จึงได้รับการพิจารณาแยกออกจากวิทยาศาสตร์ ไม่ค่อยมีครรภายามนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาศึกษารัฐศาสตร์ แนวทางพฤติกรรมศาสตร์ยังเป็นเรื่องใหญ่มาก และดูเป็นเรื่องแปลกในการนำมาศึกษาทางรัฐศาสตร์ มักจะคิดว่ารัฐศาสตร์ควรจะเป็นเรื่องของการนำประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์มากกว่า

6. ตามลักษณะของคนไทย ซึ่งมีผลมาจากการนับถือศาสนาพุทธ แนวโน้มในการที่จะทำอะไร โดยเลือกทางสายกลางมีอยู่มาก ในกรณีการนำแนวทางใหม่มาใช้ศึกษานั้น จึงดูเหมือนว่านักกรัฐศาสตร์ไทย จะมีแนวโน้มไปในการศึกษาแบบ Post-Behavioral Approach คือ การนำวิธีการทั้ง 2 แบบ คือคลาสสิก กับพฤติกรรมศาสตร์มาร่วมกันนั่นเอง

**การเปรียบเทียบแนวทางการศึกษาวัสดุศาสตร์
ระหว่างสำนักปรัชญาการเมืองแบบคลาสสิก โครงสร้างนิยมและพหุติดิกรรมศาสตร์**

	ปรัชญาการเมือง แบบคลาสสิก (CLASSICAL POLITICAL PHILOSOPHY)	โครงสร้างนิยม (STRUCTURALISM)	
		การวิเคราะห์สถาบัน (INSTITUTION ANALYSIS)	การวิเคราะห์โครงสร้าง-หน้าที่ (STRUCTURAL-FUNCTIONAL ANALYSIS)
ทฤษฎีและข้อมูล ที่ใช้	ข้อมูลที่ใช้ถูกมองจากภาระรับรู้ ทางจริยธรรม การอธิบาย ถูกร่วมกับมาตรการ	เน้นการเก็บสะสมข้อเท็จจริง ซึ่งสามารถอธิบายได้อย่างเป็น รูปแบบ คัดค้านการใช้ การ อธิบายทางทฤษฎีโดยไม่มี ตัวอย่างที่เป็นจริง	เน้นทฤษฎีนิรนัย ทฤษฎีที่เป็น นามธรรมใช้ข้อมูลเพื่อประกอบ ทฤษฎี
การเมืองสรุปทั่วไป และ ข้อสรุปเฉพาะด้าน	เน้นถึงข้อสรุปเฉพาะด้านและ ความแตกต่าง	เห็นว่าธรรมชาติของมนุษย์มี ลักษณะคงที่ไม่เปลี่ยนแปลง ^{ส่วนที่แตกต่างกันในแต่ละ สังคมคือ โครงการทำหน้าที่ ต่างกัน}	เน้นที่ลักษณะเฉพาะของโครงสร้าง เช่น การแบ่งแยกแจ้งโครงสร้าง การมีความชำนาญเฉพาะด้านของ โครงสร้าง
ข้อเท็จจริงและ คุณค่า	ข้อเท็จจริงและค่านิยมไม่ สามารถแยกออกจากกันได้ และทั้งสองนี้เป็นไฟแฟด ระหว่างกันในบริบททางการ เมือง ซึ่งเกี่ยวกับการเลือกด้าน ^{จริยธรรม}	ไม่อาจแยกข้อเท็จจริงกับคุณ ค่าให้ออกจากกันได้ และเห็น ว่าภาระกิจของวิชาวัสดุศาสตร์ คือการเสนอแนะให้มีการ ปฏิรูปอยู่เสมอ	เห็นว่าผู้ศึกษาสามารถวินิจฉัย กลางได้เมื่อทำการศึกษา มีทัศนะว่า การที่คุณในสังคมมีคุณค่าที่ร่วมกัน ทำให้สังคมมีเอกภาพและเน้นการ ดำเนินรากฐานระบบ
วิธีการและข้อมูล	ไม่มีความสำนึกร่วมด้วยที่มุ่ง เน้นวิธีการเทคนิคต้องไม่มี ความสำคัญมากกว่าปัญหา ที่เป็นแก่นสาร ความเชื่อใน เอกสาร จำกัด งานสนับสนุน การรายงาน การสังเกต เชิงคุณภาพ	ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยอาศัยข้อมูลจากเอกสาร และการสังเกตการณ์	ในระดับแรก ๆ เป็นการศึกษาเชิง คุณภาพ ในปัจจุบันเป็นการศึกษา เชิงปริมาณ พยายามที่จะเชื่อมโยง โครงสร้างที่เป็นทางการกับหน้าที่ที่ พึงกระทำเพื่อการช่างรักษาระบบ สังคม

	ปรัชญาการเมือง แบบคลาสสิก (CLASSICAL POLITICAL PHILOSOPHY)	โครงสร้างนิยม (STRUCTURALISM)	
		การวิเคราะห์สถาบัน (INSTITUTION ANALYSIS)	การวิเคราะห์โครงสร้าง-หน้าที่ (STRUCTURAL-FUNCTIONAL ANALYSIS)
การเป็นศาสตร์ บริสุทธิ์หรือเป็น ศาสตร์ประยุกต์	การเมืองเป็นศาสตร์ทางการ ปฏิบัติ ความรู้เป็นจุดมุ่งหมาย แต่ความรู้ถ้าควรยกนำ ไปสู่การกระทำ นักปรัชญา ให้คำปรึกษาแนะนำทั้งๆ ไม่แยกนักปักครอง	ให้ความสำคัญแก่การปฏิรูปที่ เป็นไปได้ในทางปฏิบัติ เช่น วิธีการตรวจสอบความคุ้มกันให้ ยำแยจ เน้นเป้าหมาย ประชาธิปไตย การปกครอง โดยรัฐธรรมนูญ	เน้นศาสตร์บริสุทธิ์เพียงเพื่อต้องการ ทำความเข้าใจสภาพการณ์ทางการ เมืองเท่านั้น
ความสัมพันธ์ กับสาขา	ได้รับอิทธิพลจากปรัชญาและ ประวัติศาสตร์ เน้นความเป็น เอกสารของวิชาการรัฐศาสตร์	ได้รับอิทธิพลจากนิติศาสตร์ ประวัติศาสตร์เน้นความเป็น เอกสารของวิชาการรัฐศาสตร์	ได้รับอิทธิพลจากลัทธุมนุษยศาสตร์ มนุษยวิทยา

สรุป

แนววิเคราะห์เกี่ยวกับพฤติกรรม (Behavioral Approach)

แนววิเคราะห์เกี่ยวกับพฤติกรรมมักจะเน้นศึกษาการเมืองจุลภาค (micro level) มากกว่าที่จะไปศึกษาการเมืองในระดับมหภาค (macro level) (สนใจศึกษาพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลมากกว่าที่จะไปศึกษาพฤติกรรมของระบบการเมือง) การศึกษาการเมืองในแนวนี้ต้องพึงพาอาศัยแนวความคิดต่าง ๆ ในทางจิตวิทยา (psychological concepts) เป็นอันมาก

ในการวิเคราะห์พฤติกรรมการเมืองของมนุษย์ โดยใช้แนวความคิดหรือทฤษฎีทางจิตวิทยาที่ใช้ในการวิเคราะห์พฤติกรรมทางการเมืองนั้น Jome Davies แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม แนวคิดใหญ่ ๆ คือ

1. แนวความคิดที่เป็นเรื่องจิตวิทยานุบุคคล
2. แนวความคิดที่เป็นเรื่องพฤติกรรมของบุคคลและกลุ่ม
3. แนวความคิดที่เป็นเรื่องจิตวิทยาสังคม

Davies กล่าวว่า “แนวความคิดที่เน้นจิตวิทยานุบุคคล” ที่มักนำมาประยุกต์ใช้ในทางรัฐศาสตร์ ได้แก่ ทฤษฎีสัญชาติญาณและจิตวิเคราะห์ของ Sigmund Freud. ทฤษฎีบุคคลิกภาพของ Fordon allport, Henay Murray สำหรับ “แนวความคิดที่เป็นเรื่องพฤติกรรมของบุคคลและกลุ่ม” ที่นำมาใช้กันมากในทางรัฐศาสตร์ ได้แก่ ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการเรียนรู้และพฤติกรรมโถกลับ (S - R theory of human learning and behavior) ของ John Watson และ Edward Joleman เป็นต้น ส่วนแนวความคิดที่เป็นจิตวิทยาสังคม “ได้แก่ทฤษฎีการปรับตัวของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมของ Carl Jung, Bt ช Skinouor และ Kivit lewin

แนววิเคราะห์เกี่ยวกับพฤติกรรมการเมือง คือ การนำเอาความรู้ทางด้านรัฐศาสตร์และจิตวิทยามาผสมผสาน ช่วยกันอธิบายถึงพฤติกรรมทางการเมืองของมนุษย์ เช่น การวิเคราะห์พฤติกรรมทางการเมือง ได้แก่ การศึกษาว่าทำไม่คน ๆ นั้นจึงมีพฤติกรรมในลักษณะที่ก้าวร้าว

ชุดตัวประกอบภายนอก (extervnal setting)

Synder อธิบายว่า “ชุดตัวประกอบภายนอก” ได้แก่ สิ่งแวดล้อมที่ไม่มีชีวิต เช่น สภาพภูมิอากาศและภูมิประเทศ (non-human environment) และสิ่งแวดล้อมที่มีลักษณะเป็นสิ่งที่ชีวิตเป็นต้นว่า วัฒนธรรมและประชากร (human environment culture and population)